

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

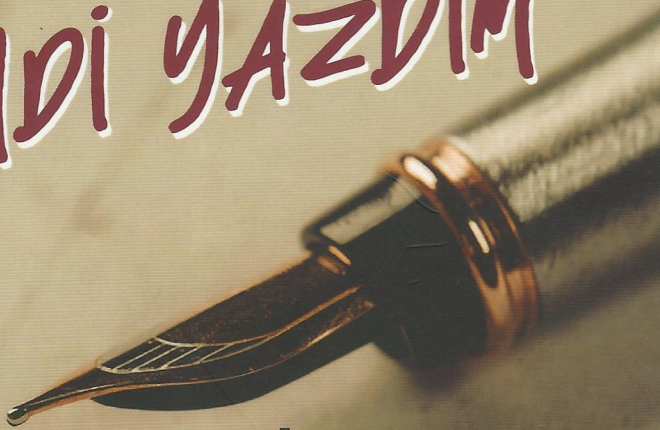
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YAZAMADIKLARIMI ŞİMDİ YAZDIM

EROL MANİSALI

Tarihçi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranterey.org>

YAZAMADIKLARIMI ŞİMDİ YAZDIM

EROL MANİSALİ

Prof. Dr. Erol MANİSALI 1940 yılında İstanbul’da doğdu. Vefa Lisesi’ni bölüm birincisi olarak bitirdi. İktisat Fakültesi’nden 1962 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl öğretim görevlisi oldu. 1964’te doktor, 1970’te doçent, 1974’te profesör oldu. İ.Ü. İktisat Fakültesi’nde akademik yaşamını sürdürürken İngiltere, Amerika, Almanya, Fransa, Japonya, Çin ve Mısır gibi ülkelerde bilimsel çalışmalar yaptı. Avrupa, ABD, Asya ve Ortadoğu ülkelerinde çok sayıda konferans verdi.

Manisalı’nın 75’in üzerinde yayınlanmış kitabı bulunmaktadır. Yurt içi ve yurt dışındaki dergi ve gazetelerde çok sayıda makalesi çıkmıştır. Avrupa, ABD, Kanada, Japonya ve Ortadoğu ülkelerinin yayın organlarında söyleşi ve beyanatları yayınlanmıştır. Bilimsel kitapları yanında anı ve şiir kitapları da bulunmaktadır. Manisalı, akademik kuruluşlar, vakıf ve derneklerden 25’in üzerinde ödül almıştır. Erol Manisalı, uzmanlık alanları olan Türkiye-Avrupa ilişkileri, dış ticaret ve uluslararası ekonomi alanlarında çok sayıda konferans vermiştir.

Erol Manisalı’nın Tarihçi Kitabevi’nden çıkan kitapları;

Attila İlhan’la Hayatın İçinden, 2012

60 İnsan Benim İçin Ne Yazdı, 2013

Onlar için Yazdıklarım; 60 İnsan, 2013

Türkiye Nereye? Kumpas Kime Kuruldu?, 2015

Siyasal İslam, Batıcılık ve “Batılılık” Kısacasında Türkiye, 2019

**YAZAMADIKLARIMI
ŞİMDİ YAZDIM**

EROL MANİSALİ

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 150

Genel Yayın Yönetmeni

Necip Azakoğlu

Yayına Hazırlayan

Nevin Azakoğlu

Kapak tasarımı

Ahmet Çevik

Sayfa tasarımı

Ahmet Çevik

Birinci baskı: Mart 2021, İstanbul

Boyutlar: 13,5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 96

ISBN: 978-975-2466-42-5

Baskı ve cilt

İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna,

Bahçelievler/İSTANBUL

+90 (212) 496 11 11

Sertifika no: 44066

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi

Sertifika No: 17618

Moda Caddesi, No: 104/A, Moda, Kadıköy/İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86 GSM: 0530 370 74 11

www.tarihcikitabevi.com info@tarihcikitabevi.com

 tarihcikitabevi

 TarihciKitabevi

 tarihcikitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

1. Aydın Menderes Görüşmek İstiyor: Konu "Avrupa"	9
2. New York İkiz Kuleler'de Öğle Yemeği	11
3. Halit Refiğ, Osman Okyar, Toktamış Ateş, Doğu Perinçek, Mahir Kaynak: Beni Şaşırtan Eski Dostlar	13
4. Barış Manço ile Ankara Kaçamaklarımız	19
5. Doğa Takıntısı mı? Yaşamın Özü mü?	21
6. Din, Dinciler ve Çıldırtan Süreç	25
7. Evimi Basan Fetöcülerin Trajikomik Halleri	28
8. Kirk Douglas, Omar Sherif ve Anthony Quinn ile Sohbetler	31
9. Alman Prof. Werner Gumpel'in Söylediği Özel Şeyler	35
10. Çinli Diplomat "Neden Kapağı Amerika'ya Atmak İster?"	38
11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Bana "Ergenekon Jesti!"	41
12. Konferanslarımdan İnsan Manzaraları	44

13. Gençlik Yıllarımdan Kimi Ünlü Dostlar	50
14. Akademik Hayatımda Batılı ve Batıcı İnsanların "Örtülü Çatışmaları"	52
15. Versay'da Bir Akşam Yemeği ve Asala'nın Terörü	56
16. Yedi Yaşımdan Yetmiş Yaşıma "Silivri Maceralarım"	59
17. Attila İlhan'la Çatıştığımız Şeyler	62
18. Londra'da Türk Sergisi Açmak Bana mı Kaldı!	66
19. Kıbrıs Vakfı'nın Sonu ve Asil Nadir'in Başına Gelenler	69
20. Özal, Rauf Denktaş'ı Neden Kıskanırdı?	73
21. Kıbrıs'ta Bir Müze Ev	75
22. İstanbul'un Bir Parçası Olmak: Şah Pehlevi ve Süreyya Bile Var... ..	79
23. Fetö'nün Arkasındaki "Ünlü Yabancı'nın" Bana Üniversitede Saldırması	88
24. Beni Kim "Koruma Altına Aldırdı?"	91
25. Haseki Hastanesi'nde, Karşımda "İki Ayrı Dünya"	94

Önsöz

Evet, yazamadıklarımı ancak şimdi yazdım. “Neden daha önce yazmadın” diye düşünenlere vereceğim yanıt şöyle:

1. Bazı şeyler vardır içinizde, kendinize saklamak zorunda kalırsınız. Yakın arkadaşlarınızdır, alınabilirler, gücenebilirler, akıllarından “ille de yazman mı gerekirdi Erol Manisalı” diye düşünebilirler. Ama buna rağmen, tarihe not düşmek için yazmak zorundaydım. Bunun için yazdım.

2. Çok ilginç ya da önemli olmalarına karşın unuttuğum, bu nedenle yazamadığım şeyler olmuş, bunları da şimdi bu kitapta yazdım.

3. Son dönemde Türkiye’nin yüz yüze geldiği “Siyasal İslam düzeni dayatmaları”, dün önemsiz sandığım bazı şeylerin aslında ne kadar önemli şeyler olduklarını ancak bugün ortaya çıkardı.

İşte bu nedenle, bugün “kamuoyunun bilmesi gerekliliği düşüncesi” egemen oldu ve yazdım.

4. Fetö-Siyasal İslam-emperyalizm üçgeni içinde, “Fetö ile bağlantıları ancak bugün kanıtlarıyla birlikte ortaya çıkan, yani gerçeklerle benim şahsen tanık olduğum olaylar arasındaki bağları ancak bugün kurabildiğim için” onları kaleme almak zorunda kaldım.

Ayrıca başımdan geçen bazı trajik ve trajikomik olayları okurlarımla paylaşmak istedim. Ya da Attila İlhan örneğinde olduğu gibi “onunla uzun yıllar süren sohbetlerimizi” onun da talebiyle dört kitapta toplamama karşın, kamuoyunun pek bilmediği, aramızdaki keskin fikir ayrılıklarını da itiraf etme ihtiyacını duydum.

Benzer örnekleri diğer bazı “fikirdaş” dostlarla da yaşadım, onları da kaleme aldım. Bu küçük kitaptakiler, bugüne kadar yazamadığım, yazmak istemediğim veya yazmayı unuttuğum olaylardan oluşuyor. Korona günlerinde kaleme aldım. Bir sokakta okunabilecek kısa kısa yazılardan oluşuyor.

Adı geçenlerden hayatta olanlar umarım alınmazlar. Kimilerinin hoşuna bile gidebilir.

Bu yaşanmış olaylar unutulsun istemedim, sadece tarihe kısa bir not düştüm. Bir akademisyen, düşünür ve yazar olarak da bunun en doğal hakkım olduğuna inanıyorum.

1

Aydın Menderes Görüşmek İstiyor: Konu "Avrupa"

1990'ların ortası... O yıllarda da çok uzun yıllar -ta gençlik yıllarımdan beri- içine gömüldüğüm Türkiye-Avrupa ilişkileriyle ilgili çalışmalarım hiç aksamadan sürüyor, sadece teknik ve bilimsel boyutlarıyla değil, medyatik boyutlarıyla da...

Aydın Menderes'ten bir telefon geliyor, kendisiyle o güne kadar hiç temasım olmamış, biraz şaşıyorum. Öyle ya, uzun bir döneme damgasını vurmuş, Türkiye siyasetinde "en köklü" bir biçimde yer almış çok ünlü bir siyasetçinin oğlu ve diplomat.

Aydın Menderes benimle görüşmek istediğini, Türkiye-Avrupa ilişkilerinde bazı sorulara yanıt aradığını, bunlar üzerinde değerlendirmelerimi öğrenmek istediğini söylüyor. "Tabii, memnun olurum" diyorum ve beni öğle yemeğine davet ediyor.

İstanbul'da, Laleli'de ünlü Tayyare Apartmanları'nın hemen bitişiğindeki bir otele davet ediyor.

Çok zarif bir insan, oldukça hazırlıklı gelmiş, ilginç sorular yöneltiyor, verimli bir fikir alışverişinde bulunuyoruz.

Adnan Menderes'in en bunalımlı yıllarında, hatta 27-28 Nisan 1960 olaylarında ben İstanbul Üniversitesi'nde ikinci sınıf öğrencisiydim. Ve etkili bir biçimde 27-28 Nisan Olayları'nın da içindeydim. Hocalarım Prof. Kenan Bulutoğlu, Prof. Demir Demirgil ile yakın ilişkim var. Hatta bir-iki öğrenci arkadaşım Kurtuluş'ta Prof. Demirgil Hocanın evine bile gidiyoruz. Bayan Demirgil, Osman'a hamile, o haliyle bize çaylar, kahveler ikram ediyor.

Aydın Menderes ile yemek sohbetimizde bir yandan da

Menderes döneminin anıları aklımdan geçiyordu. Garip duygular içindeydim. Karşımda çok zarif ve entelektüel bir insan ve öte yandan ikinci sınıf öğrencisi olarak benim Beyazıt'taki öğrenci olaylarındaki ruh halim... İçimden “Türkiye’den insan manzaralarının iki yüzyıldır süregelen çelişkileri” diyorum.

Bütün bunlar hiç olmamış gibi, iki uygar insan olarak iki saat süren renkli yemek sohbetimizi tamamlıyoruz. Aydın Menderes’le bu ironik buluşmamızı bugüne kadar yayımlamak kismet olmamıştı. Ama tarihe not düşmek için birkaç satırla da olsa anmak istedim.

Gerçekten oldukça ironik bir durum... Adnan Menderes döneminin son yıllarında, öğrenci gösterilerinin içindeyim. Kimi hocalarımla birlikte, 27 Mayıs’a götüren yolda, 1961 Anayasası’na açılan kapıda aktif olarak yer alıyorum. Ve şimdi, Adnan Menderes’in oğlu, zarif bir diplomat ile Türkiye-Avrupa ilişkilerini konuşup fikir alışverişinde bulunuyorum.

Yıllar sonra bugün, 2020’nin Türkiye’sinde geriye dönüp baktığım zaman, Türkiye’nin inişli-çıkışlı, sağlı-sollu, milli-gayrı milli, demokratik-antidemokratik dalgalarında ve savrulmalarında kendimi bu dev dalgalar içinde inip çıkan bir sandal gibi görüyorum. Ve bugün geldiğimiz noktada Siyasal İslam hegemonyasının Aydın Menderes ile konuştuğum Türkiye’den olağanüstü bir uçurumun kenarına nasıl “getirildiğini” anlamaya çalışıyorum. DP dönemi, 27 Mayıs, 1961 Anayasası ve 1971’e kadar uygulamalar; 12 Mart 1971 Darbesi, 12 Eylül faşist Amerikan Darbesi, “İlmli Siyasal İslam” girdabına Türkiye’nin ABD tarafından BOP uğruna sokulması; Siyasal İslam-emperyalizm işbirliğinin Siyasal İslam üzerinden Irak ve Suriye Operasyonları, Müslüman Kardeşler, hilafet çığırtkanları ve Ayasofya gösterileriyle yönetilen Cumhuriyet karşıtı girişimler silsilesi...

2

New York İkiz Kuleler’de Öğle Yemeği

Mayıs 1978, New York Dünya Ticaret Merkezi başkanı Dr. Tozzoli ile onun davetlisi olarak öğle yemeği yiyoruz. Nerede mi? New York Dünya Ticaret Merkezi İkiz Kuleler olarak bilinen gökdelenlerde. Tam da 2001’de terörist saldırıya uğradığında birinci uçağın saplandığı, bir taraftan girip parçaladığı katta...

1978’de, 23 yıl sonra bu kata terörist bir saldırı sonucu uçağın dalış yapacağını “bir falcı” söylemiş olsa, “falcılıkta bile bu kadar atılmaz” derdim herhalde.

Onunla ne mi konuşuyorduk? İstanbul’da da bir dünya ticaret merkezi kurulmasını bir akademisyen olarak kendisine anlatıyordum. Bir yıl sonra da zaten Başbakan Bülent Ecevit’e bir raporla kendisinin desteğini ve onayını alıyordum.

Uzun çabalarım sonunda kuruluş çalışmalarına başlanmasını sağlamıştım. Ön fizibilite çalışmalarını tamamlayıp Ecevit’in bakanı Teoman Köprülüler’e onaylatmıştım.

İstanbul Dünya Ticaret Merkezi’nin tamamlanması 10 yıl kadar sürdü. Ben 1982’de işi başlatıp ayrılmıştım. Ve İstanbul Dünya Ticaret Merkezi, Atatürk Havalimanı’nın bir parçası olarak işlemeye başladı. Zaten bu bütünlük içinde yürümesi gerekiyordu. Ancak zamanla İstanbul Dünya Ticaret Merkezi “yerel etkinlikler” ile sınıfta kaldı. Arkasından Atatürk Havalimanı, AKP hükümetinin ta Karadeniz kıyısındaki İstanbul Havaalanı projesiyle yeni bir darbe yedi. Atatürk Havalimanı’nın “mücevher” kıymetinde geniş sahalarını, rant sağlamak için iskana açmayı düşünen yönetim, zaten iki pisti de “hastane bahanesi” ile yıkarak düğmeye bastı.

Mayıs 1978’de New York Dünya Ticaret Merkezi Başkanı Dr. Tozzoli ile yediğimiz yemekteki hayalimdeki nihai hedef tamamen ortadan kalktı. Ne ilginç bir “kaderdir” ki, 11 Eylül 2001’de tahrip edilen New York Dünya Ticaret Merkezi binaları gibi İstanbul Dünya Ticaret Merkezi de Atatürk Havalimanı’nın “yıkımı” ile benzer bir kaderi paylaşıyor ve saldıran uçaklar sonucu değil, “siyasetin gadrine uğrayarak” sıfırlanıyor.

Mayıs 1978’de New York’tan sonra New Orleans’a, New Orleans Dünya Ticaret Merkezi’ni ziyarete gittim. New Orleans Dünya Ticaret Merkezi Başkanı Dr.Paul Fabry tarafından davet edilmişim.

Dünyada ilk dünya ticaret merkezi New Orleans’ta kurulmuştu ve kurucusu da Dr.Fabry’di. Kendisi böyle bir “ayrıcalıklı” üne sahipti ve bir ilk olmuştu. Verimli sohbetlerimiz oldu. Ayrıca New Orleans radyosunda benimle kapsamlı bir söyleşi de düzenlediler. Türkiye’yi çok az biliyorlardı, çok komik sorular sormuşlardı. Amerikan “taşrasının” ne kadar dünyaya kapalı olduğunu görünce pek şaşırmıştım.

Türkiye’de “kadın haklarını” sordular. Seçme ve seçilmede Batı Avrupa’nın birçoğundan önce sağlanan hakları duyunca çok şaşırdılar, inanamadılar. Türkiye’ye döndükten sonra kendilerine epeyce İngilizce tarihi belge ve bilgi postalamak zorunda kaldım.

Atatürk’ü biliyorlardı ama devrimlerinin içeriğinden çok uzaktılar.

Halit Refiğ, Osman Okyar, Toktamış Ateş, Doğu Perinçek, Mahir Kaynak: Beni Şaşırtan Eski Dostlar

Hayatımda kimi önemli (ve popüler) insanlar beni fazlasıyla şaşırtmışlardır. Kimileriyle çok yakın oldum. Akademik hayatımda, düşünce dünyasında bu insanlarla çok yakındık.

Gençlik yıllarımdan, üniversite dönemimden ve akademik alandan, düşünce ve sanat dünyasından bu beni şaşırtan kimi “dostlarla” sonradan ayrı düştük. Yüz yüze kavgalarımız hiçbir zaman olmadı, ama “ayrıldık” işte! Farklı cephelerde, düşünce dünyasında yer aldık. Neden mi? Kimi zaman “Batılılık ve Batıcılık boyutlarında ayrıştık.” Kimi zaman da Fethullah Gülen Cemaati boyutunda 180 derece farklı cephelerde bulunduk.

Birkaçını anmadan geçemeyeceğim...

1. Film yönetmeni ve düşünür olan Halit Refiğ ile ilk önce Cihangir’de, Akyol Sokak’ta 1967 yılında komşu olduk. Ve akşamadan, 2000’li yıllara kadar sürdü diyalogumuz.

Düşünce ve sanat alanında sık sık buluşup sohbet ettik. Dışarıda Taksim Gezi Pastanesi’nde veya Etap Marmara’nın kahvesinde 15 günde bir buluşup dünya ve Türkiye üzerinde sohbetler yapıyorduk. Halit Refiğ, “Ulusal Sinema Kavgası” adlı bir kitap da yayınlamıştı. Cumhuriyet’teki “Bıçak Sırtı” köşemde övgü dolu bir değerlendirme yazısı da yazmıştım 90’lı yıllarda.

Daha sonraları, 2000’li yıllarda Gülen’e yakın bir dernekle adı anılmaya başladı. Üzülmüştüm. 2005 ya da 2006’da Meci-diyeköy’de ortak bir medya mensubu arkadaşın evinde kahve

ıçıyorduk. Kendisine “senin gibi aydın bir insanın Gülen denen ne idüğü belirsiz biri ile işi ne? Sana yakışır mı Halit?” dedim. İnanılmaz bir tepki gösterdi, ayağa kalktı, üzerime doğru bir-iki adım attı. Diğer iki-üç arkadaşım da çok şaşırılmışlardı. Benim bildiğim “ulusalcı, Atatürkçü olduğuna inandığım bir aydın” nasıl bir tepki verebilirdi?

Yanılmıyorsam 2015’te Cumhuriyet’teki köşemde “Üzerime Yürüyen Eski Dost...” başlıklı bir yazı da yazdım. Halit Refiğ, beni çok şaşırtan bir insan oldu. 1967’den beri bir düşünür olarak iyi ilişkilerim olan bir insan, Gülen’i eleştirdiğim için böylesine anormal tepki gösterebilecek bir duruma gelmişti.

Yoksa iki yüzyıldır Türk aydınlarının birçoğunda böylesine bir ironik değişim hep olmuş muydu? Halit Refiğ üzerinden hep bunu düşündüm.

2. Osman Okyar ile “Batılı-Batıcı” olma çelişkileri üzerine... Prof. Osman Okyar, malum, Fethi Okyar’ın oğlu... Kendisini Ankara’da tanıdım. 1972’de Ankara’da yedek subaylığımı yaparken Hacettepe Üniversitesi’nin ekonomi bölümünde de haftada iki gün ders veriyordum. Prof. Okyar, bölüm başkanıydı. Çok zarif, hoş sohbet, sanattan Batı dünyasının derinliklerine her konuda tatlı tatlı sohbet edilecek bir insan...

1972 sonrasında seyrek de olsa görüşmelerimiz sürdü. Daha çok ulusal ve uluslararası seminerlerde panelistler arasında bulunuyorduk. İstanbul’da Adalar’daki evlerine eşimle birlikte yemek davetine gitmiştik. Ne olduysa, Almanya’daki bir seminerde oldu. Uluslararası seminerde Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri üzerine tebliğ veren konuşmacılardan biriydim. Bilimsel konuşmamda, bir bilim insanı olarak Türkiye-AB ilişkilerinde AB’nin bazı Türkiye karşıtı politikalarını oldukça sert bir biçimde ortaya koydum, AB’yi eleştirdim.

Toplantı birince bahçede kokteyl yapılıyordu. Prof. Okyar, galiba içkiyi fazla kaçırmıştı. Birdenbire bana “Erol Manisalı, sen nasıl olur da Avrupa Birliği’ne bu ağır sözleri söylersin?”

diyerek üzerime doğru bir adım attı. Yanımızda Prof. Nusret Ekin de vardı. Hemen Okyar'ın koluna girerek “gel bahçede biraz gezinelim” diye onu uzaklaştırdı.

O kadar zarif, nazik, sevecen bir insan, benim AB konusunda bir bilim insanı olarak yaptığım bilimsel eleştiriler karşısında adeta “AB'nin avukatlığını hiç de nazik olmayan, kendisini komik duruma düşüren bir davranışla ortaya koyuyordu.

Ben hep yazmışımdır, “Atatürk, ‘Batılı’ kafada olan bir insandı.” Ömrü boyunca “Baticılarla” mücadele etmişti. Baticılar içinde Batı kültürü almış “eğitilmiş” insanlar da vardı. Osmanlı Meclis-i Mebusanı bunlarla doluydu. Osman Okyar gibi bir insan bile “Batıllık ve Baticılık arasındaki kırmızı çizgide bocalayabiliyordu.” Prof. Okyar'ın böylesine bir üslupla bana tepki göstermesi, gerçekten çok acıydı. Kendisi adına çok üzülmüştüm.

3. Beni şaşırtan bir başka akademisyen de Toktamış Ateş'ti. Kendisiyle çok özel “hukukumuz” da vardı. Benden 2-3 yaş küçüktür, o da Vefa Liselidir. Üstelik annesi de Vefa'da öğretmendi. Ben iktisat fakültesinde asistan olduktan birkaç yıl sonra Ateş de Prof. Esat Çam'ın başında olduğu “uluslararası ilişkiler” bölümüne asistan oldu.

Fakültede ömrümüz beraber geçti. 10-15 seminerde yan yana tebliğ sunduk. Kendisini çok severdim. Atatürk Devrimleri, uzmanı olduğu alandı. Sıkı bir Atatürkçüydü. Ben kendisine “Tokta” derdim. Onun Erol Ağabeyiydim. Bana “ağabey” diye hitap ederdi.

2000'lerin başlarında Gülen Meseleleri ortaya çıktı. Dilipak'la el ele, o çevreye yakın kimselerle medyada sıkça görülmeye başladı. Bir gün üniversitede karşılaştığımızda, “yahu Tokta, nedir bu halin, anlat bakayım...” diye serzenişte bulundum.

Bana “Ağabey, ne olur boş ver...” deyip yanımdan uzaklaştı, adeta kaçtı. 14-15 yaşından beri tanıdığım “Tokta ile” konuşamaz hale gelmiştik. Bu garip durum, “Erol Manisalı-Toktamış Ateş bireylerinin meselesi” miydi? Yoksa Türkiye'nin iç dina-

mikleri yine aydınları ve akademisyenleri birer hallaç pamuğu gibi silkeleyip fırlatıyor muydu?

4. Ve hep “mazlum” kalmış Doğu Perinçek...

Doğu Perinçek, hemen her dönemde iktidarlar tarafından “sakıncalı” görülüp cezalandırılmış bir Türk aydını... Kendisini 1970’li yıllardan beri tanırım. 80’li ve 90’lı yıllarda birkaç defa televizyon kanallarında beraber konuk olduk. 2002-2009 döneminde, sahip olduğu televizyon kanalında 7 yıl boyunca her hafta “Erol Manisalı ile Sohbet” programında sunucu oldum. Ta ki 13 Nisan 2009’da Ergenekon kumpasıyla Silivri’ye gönderilinceye kadar... Antiemperyalist ve iktidarı eleştiren değerlendirmelerim ağırlıklı olarak yer aldı. Hatta Silivri’de içerideyken eski programlarım bir defa daha Perinçek’in kanalında yayınlandı. Perinçek’in kontrolündeki Aydınlık dergisinde çok sayıda yazım ve değerlendirmem çıktı.

Doğu Perinçek’in Asala terör örgütü konusunda Türkiye’nin ulusal çıkarları doğrultusunda büyük başarıları oldu. Ayrıca Talat Paşa Komitesi’ni kurarak ulusalcı çizgide yarar sağladı. Rauf Denktaş’a ve KKTC’ye büyük destek verdi. Ancak Doğu Perinçek, 2010-2011 sonrasında iktidarla yakınlaştı. Eskiden iktidara karşı en sert eleştirileri yaparken, bu defa iktidardan çok muhalefeti eleştirmeye başladı. En son kendisi ile 2017’de karşılaştık. Beyoğlu’nda Deva Sokak’ın önünden Taksim’e yürüyordum. Beni tanıyan partililer çay içmeye davet ettiler ve Perinçek ile de sohbet ettik. Kendisi iktidar konusunda eskisinden oldukça farklı düşüncelere sahipti.

Başkaları için “aklımdan geçebilecek olasılıklar” Perinçek için söz konusu olamazdı. Çünkü çok uzun yıllardan beri “özveride bulunan, sadece kendisiydi.” Ömrü hapislerde geçmişti. “Şahsi bir maksimizasyonla” bağlantılı değilse, Doğu Perinçek beni neden şaşırtıyordu? Farklı şeyler söylüyordu. Kendisini çok iyi tanıdığımı zannetmememe rağmen bu sorunun karşısında bir yanıt bulamıyordum. Ama gerçek olan bir şey var: Doğu

Perinçek de beni şaşırtanlardan biri oldu, hem de en başta geleni... Belki de yanıtını hiçbir zaman öğrenemeyeceğim bir “şaşırtma...”

4. Mahir Kaynak

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne Prof. Sabri Ülgener, Prof. Ahmet Kılıçbay, Doç. Gülten Kazgan, Dr. Nuri Karacan’ın da bulunduğu İktisat ve Maliye Teorisi Kürsüsü’ne asistan olduğum 1962 yılında Mahir Kaynak, Prof. Refi Şükrü Suvla’nın başkan olduğu kürsüde kıdemli bir asistandı. Adı da “kronik asistan”dı. Sıkı solcu olduğu için doktorası bazı tutucu hocalar tarafından geciktiriliyordu.

Prof. İdris Küçükömer ve Prof. Sencer Divitçioğlu ile çok yakındı. Adı hep “medyatik sıkı solcu toplantılar” vesilesiyle o zaman bile gündemdeydi. Merkez binada bütün asistanlar yakın arkadaştık. Odaları yan yana dizilmiş 8-9 asistan, bir aradaydık. Nuri Karacan, Gül Günver (Büyükelçi Semih Günver’in kızı), Tunca Toskay, Metin Tarım, Necati Mumcu, Levent Çakmur, Erdoğan Alkin, Ali Özgüven, Sevim Görgün, yan yana minik odalardaydık.

Ben 1964’te henüz 23 yaşındayken Ph.D. (doktor) oldum. 1970’te doçent oldum. Mahir, hâlâ kronik (ve düz) asistandı. Çok üzülürdük. Eşi Sevim Kaynak, kamu sektöründe ufak bir memurdu. Mahir, 4-5 yaşındaki iki kızını bazen getirirdi, biz de severdik. (Bir tanesi Prof. Ülke Arıboğan olarak ünlü biri olmuştur.)

Bir seferinde Gülten Kazgan’la birlikte kürsü başkanı Sabri Ülgener’e uğrayıp Mahir konusunda dilekte(!) bulunduk. “Şöyle şöyle zor durumda, terfi ederse iyi olur Hocam” kabilinden birkaç söz ettik. Sabri Hoca bize “siz bu işlere karışmayın bakım...” türünden tepki verdi.

Zaman geçti. 12 Mart Olayları, Madanoğlu Davaları derken bir de baktık, bizim sıkı solcu Mahir meğerse MİT’te görevli bir memurmuş! Solculuğu, “görevi gereği”ymiş. Hepimiz şok

geçirdik. Her gün beraber olduğumuz, ailesini bile tanıdığımız “gariban” Mahir, meğerse ajanmış.

12 Eylül 1980 sonrası Kenan Evren’in ekonomiden sorumlu danışmanı olan Prof. Ahmet Kılıçbay, Mahir deşifre olduktan sonra bir kürsü (bölüm) toplantısında, “yahu ayakkabı boyacı, seyyar satıcı ajan olur, ama bir akademisyenin olması çok tuhaf...” demişti. Ne gariptir, bu sözlerin sahibi Prof. Ahmet Kılıçbay, 12 Eylül 1980 faşist Amerikancı darbe sonrasında Kenan Evren’in danışmanlığını kabul ediyordu. Bu da 200 yıllık geçmişimizde geriye dönüp baktığımızda “Avrupalılık” ile “Avrupacılığın”; “Batılılık” ile “Baticılığın” ne kadar iç içe geçtiğinin galiba bir sonucuydu.

Osman Okyar, Halit Refiğ sürprizlerinde karşılaştığım “şaşıрма hadisesi”, Mahir Kaynak olayında da tekrarlanıyordu.

İşin başka bir ilginç yanı, Mahir Kaynak’ı “fazla solcu(!)” olduğu için girdiği doçentlik sınavında “çaktıran” jüri, Mahir’in MİT ajanı olduğu deşifre olduktan sonra bu sefer onu 2/3’lük ekseriyetle “başarılı” buldu. Solculuktan beraat eden Mahir, bu sefer MİT ajanı olarak takdir topluyordu. Bu da 1970’lerin Türkiye’sinde akademik dünyanın bile ne denli kimlik kaybettiğinin kanıtı oldu. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 Darbeleri, 1961 Anayasası’nın getirdiği özgürlük ortamını ortadan kaldırmak için içimizdeki Baticı(!) odaklar ile ABD tarafından yapılmıştır. Ve iş en sonunda Ergenekon, Balyoz ve tek adamlı rejim sürecine sokularak bugünkü noktaya getirildi.

Eski solcu dostum Mahir Kaynak, aslında “eski bir dost olarak beni şaşırtmıştı” ama Türkiye’nin dönüşüm sürecinde oyundaki yerini başarılı bir biçimde alıyordu. Ve beni şaşırtan bu “eski dostlarım”, bir bakıma bugün ülkenin sürüklendiği Siyasal İslam-emperyalizm işbirliği sürecinin ara istasyonları konumundaydılar. İnip inip tekrar binen yolcular gibi...

Barış Manço ile Ankara Kaçamaklarımız

12 Mart 1971, 1961 Anayasası'na karşı bir doçent olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ndeki görevimi sürdürüyorum. Üç yıllık, 1975'e kadar askerlik tecilim var ama 1972'nin Nisan ayında apar topar askere alınıyorum.

Akademik dünyada “solcular grubuna” dâhil olduğum için 12 Martçılar tarafından listeye alınmışım. Ben İstanbul dışındayken polis ve jandarma Cihangir'deki dairemin kapısını kırıp araştırma bile yapıyorlar.

Nisan'da apar topar Polatlı'ya yedek subaylık görevimi yapmak üzere gidiyorum. Polatlı Top ve Füze Okulu'nda 6 ay görevden sonra, bir yıllık yedek subaylık için bir askeri birliğe gönderileceğim. Toplam 18 ay askerliğim var. 114. Dönemi, en uzun son dönem... Ve Polatlı Topçu ve Füze Okulu'nda Barış Manço da var. 1972'de bile ünlü bir yıldız... Ve yakın ahbablık kuruyoruz. Ben de o zaman bile medyada yazan ve konuşan bir genç akademisyen konumundayım. Bölük komutanı Binbaşı Niyazi, ikimize de özel ilgi gösteriyor. Hatta bizim 114. dönem yedek subay öğrencilerinin bazı etkinlikleri, sosyal faaliyetleri dolayısıyla öğrenci temsilcilerinin gününbirlik Ankara'ya gitmeleri gerekiyor. Ben ve Barış Manço, ikimiz 3-4 defa günü birlik Ankara'ya gittik. Tabii işimizi bir saatte bitirip Ankara'da turlamaya başlıyoruz.

Bir kafeteryaya girdiğimizde, yerin işleticisi hemen Barış'ın o günlerde popüler bir parçasını çalmaya başlıyor. Oturan diğer müşteriler de coşup etrafımıza toplanıyorlar. İlginç bir

doğal ortam oluşuyor. Barış'la aramızdaki dostluk da derinleşiyor. Ve 30 Ağustos 1972 yaklaşıyor. Biz yedek subay okulu öğrencileri, 30 Ağustos'ta mezun olup bir yıllık görev için askeri birliklere gönderileceğiz.

Okul komutanı general, mezuniyet töreninde Barış'ın da bir konser vermesini istiyor. Niyazi Binbaşı bu talebi Barış'a söyleyince Barış, "ben bu kabak kafalı halimle sahneye çıkarsam rezil olurum. Herkes beni uzun saçlarımla, uzun saçlı Barış Manço olarak tanır. Konser veremem" diye tutturuyor.

Niyazi Binbaşı konuyu bana açtı: "Erol Manisalı, sen Barış'ın yakın arkadaşısın, hem de takımın en kıdemlisi bir doçent olarak onu ikna et" diye tutturuyor! Öyle ya, Barış koca okul komutanı generale nasıl olur da "bu kısa saçla şarkı söylemem" diyebilir! Tabii iş bana kalıyor: "Yahu Barış, bir orta yol bulalım. Tam peruk gibi olursa bile seni biraz saçlıymış gibi gösteren bir orta yolda bileşelim" diyorum ve onu ikna ediyorum.

Çok uzun yıllar sonra, 2018'de Datça'daki bir etkinliğinde bana konferansım sonrası ödülünü Barış'ın yeğeni Emel Vardar verirken, bu "peruk davası"nın da sohbetini yapmıştık.

Kunter'den sonra dünyaya gelen oğlumun adını da Barış koydum, sevgili askerlik arkadaşım Barış Manço'dan mülhem olarak... Oğlum Barış da müzik dünyasına dalan bir insan oldu ve ünlü bir gitarist ve besteci olarak yerini aldı.

Vefatından birkaç yıl önce Barış Manço ile Japonların İstanbul'daki bir etkinliğinde karşılaşmıştık. Ankara kaçamaklarımızdan sonra son sohbetimiz de bu oldu zaten. Hey gidi Barış hey...

Barış'ın yeğeni Emel Vardar, bir sanatçı olarak Barış Manço'nun çok güzel bir büst çalışmasını Teşvikiye'de bir sanat galerisinde sergiliyordu.

Büstün başında Emel ile Barış'ı andık ve Barış'ın büstüyle üçlü bir fotoğraf da çekirdik.

Doğa Takıntısı mı? Yaşamın Özü mü?

1980 yılında Japonya'ya ilk gidişimden dönüşte Japonya'ya has, lale benzeri bir bitkinin soğanından 2-3 tane getirmiştım. Evimde onu dikip yetiştirecektim.

İktisat Fakültesi'ndeki yakın meslektaşlarım benimle dalga geçercesine, “yahu Erol Hoca, Japonya'dan ala ala bitki soğanı mı getirdin?” demişlerdi. Öyle ya, Japonya'dan elektronik bir şeyler taşımam gerekiyordu onlar için.

1990'lı yılların başında Çukurova Üniversitesi'nin rektörü beni bir konferans için davet etmişti. Oradan KKTC'ye, Ercan'a geçecektim, Rauf Denктаş'la buluşacaktım. Çukurova Üniversitesi'nin fidanlığını gezerken, Avustralya'dan getirilmiş 5-6 ilginç fidan gözüme ilişti. Rektörden rica ettim, iki tane istedim. Birini Rauf Denктаş'a götürecektim, diğerini KKTC'deki yazlık sitenin bahçesine dikecektim. Ve bu iki metre boyunda iki fidanı Adana-Ercan uçağında kucağымda, iki ayağımın arasına yerleştirerek Ercan'a götürdüm. Bu garip durumuma uçaktakiler de şaşırmışlardı. Çin, Japonya ve Yunanistan'dan müze niteliğindeki “anıt tarihi ağaçlardan” izinle güç bela sağladığım küçük parçaları İstanbul'daki evime getirdim. Binlerce yaşı olan Çin ve Japon ağaçları, Selanik'teki Atatürk müze evinden, Ata'nın babası Ali Rıza Bey'in diktiği kiraz ağacından küçük parça... Evime gelen dostlara zevkle gösterdiğim hobilerim bunlar.

Doğa tutkum çok eskiye gider. Çocukluğum, yaz aylarında Silivri'de geçerdi. Dedem Hüseyin Bey, Silivri'de hâkimdi. 7-8 yaşımıdayken dedemin bahçesinde yetiştirilen soğanlardan biri ilgimi çekti. Soğanın “cücüğü” üzerinde ikinci bir cücük

daha çıkıp uzamıştı. Öğretmen babam Ekrem Bey, ertesi günü otobüsle İstanbul'a gidip dönecekti. Beni ve ilginç soğanımı da yanına aldı. O zamanlar Trakya otobüsleri Sirkeci Garı'nın yanındaki otobüs garajına gelirlerdi. Garajda indik, babam kolumdan tuttuğu gibi beni Cumhuriyet gazetesinin Cağaloğlu'ndaki binasına götürdü. "Cücüklü" soğanın ayaküstü çizimi yapıldı. Ve bir hafta sonra Pazar günü Cumhuriyet'in her Pazar son sayfada yayınlanan "İster İnan İster İnanma" bölümünde ilkokul öğrencisi Erol Manisalı'nın Silivri'de yetiştirdiği ilginç soğan olarak yer aldı.

Yıllar sonra Cumhuriyet'in bir yazarı olarak yer aldığım da İlhan Selçuk'a, "İlhan Ağabey, ben Cumhuriyet'te senden kıdemliyim, daha eskiyim, bak adım ta ne zaman geçmiş..." diye takılırdım.

Kıbrıs Araştırmaları Vakfı başkanırken, 1993'te TUGEV başkanı Prof. Metin Sözen'e bir öneride bulundum. Kıbrıs Vakfı ve TUGEV işbirliğiyle İstanbul'da bir "Kıbrıs Ormanı" kuralım dedim ve kabul gördü.

TUGEV ve Kıbrıs Araştırmaları Vakfı ortak girişimiyle Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün Avrupa yakasından Anadolu yakasına girildikten sonra üç dört kilometre ilerisinde ve sağında 7-8 bin çam fidanı dikerek görkemli bir merasimle Kıbrıs Ormanı'nı gerçekleştirdik.

1995'te KKTC'de büyük bir orman yangını felaketi yaşandı. Girne'nin kuzeybatısında 5-6 km'lik bir bölge yandı. Ertesi yıllarda bölgenin ağaçlandırılması konusunda girişimlerim oldu. Kendi imkânlarımla birkaç bin Edremit zeytini fidanını da ben getirtmiştim. Bunun verdiği haz bambaşka bir şey.

Rahmetli Hayrettin Karaca ile çok yakın dostluğumuzda bir taraftan da doğa üzerinden yaşadığımız beraberlikler yatar. Türkiye'nin zenginlikleri, kültürü, doğal kaynakları dediğimiz zaman bunlar birbirlerinin ayrılmaz parçalarıdır.

İnsanları, ülkeni, birlikteliği, bütünlüğü seviyorsan, doğa

da bu bütünlüğün ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanı korumak için toprağı, ağacı, kuşları, arıları, böcekleri de korumak, onlara da saygı duymak gerekir.

Bu ortak düşüncelerimiz, Hayrettin Karaca ile benim uzun yıllar boyunca seminerlerde, televizyonlarda, gazete yazılarımda ve dost sohbetlerimizde birlikteliğimize yol açtı. Programlar yaptığı bir TV kanalında da Hayrettin Karaca'nın defalarca konuğu oldum. Beni çok severdi. Kitaplarımı alır, sevdiği öğrencilere dağıtırdı. Birkaç sefer de Teşvikiye'deki evine davet etmişti, bu öğrencilerle sohbet etmişim.

Bir seferinde, beni ve eşim Nuriye Hanım'ı Yalova'daki ünlü "bitki müzesi"ne yatılı olarak davet etti. Doğanın ve kendisinin el emeği göz nuruyla organize ettiği eserinde unutulmaz iki gün geçirdik.

Doğayla bağlarımda zeytin ve kaktüsün özel yerleri vardır: Zeytin, ölümsüz ağaç ve uygarlığın sembolü olarak insanlığın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Akdeniz bölgesinde, Anadolu'dan İber yarımadasına kadar aydınlanmanın, enerjinin ve insan gıdasının sembolü haline gelmiştir. Yakıt, ışık ve yemek öğeleriyle insanlığı taşımıştır. Köklerinin kıvraklığı, doğal bir heykeldir.

Bir zeytin ağacının gölgesinde oturup masada kitabımı okurken ve yazımı yazarken, bu ağacın bana verdiği haz olağanüstü boyutlardadır.

KKTC'de Milli Arşiv'in eski müdürü Mustafa Hasım Altan, bana Kıbrıslı çobanın zeytin ağacıyla olan birlikteliğini şöyle anlatmıştı: Kıbrıslı çoban, bütün gün koyunlarını sakın bir biçimde otlatırken arada bir elinde çok kırılık yerde rastladığı bir zeytin fidanına aş da yapar. Dağın başındaki zeytinin kimin olduğu hiç belli değil, belki de kimsenin zeytini... Ama o çoban aş yapar, kendisi de o doğanın bir parçasıdır, "kimsenin" zeytinine hayat verir, doğayı zenginleştirir. Evet, Mustafa gibi,

çoban gibi ben de zeytini çok severim. Ona boşuna “ölümsüz ağaç” denmemiştir.

Bir de kaktüse özel bir ilgim vardır. O kadar vefakârdır ki eksi derecelerdeki ısıdan artı kırklara, ellilere kadar dayanabilen çeşitleri vardır. Su istemez, bakım istemez, yaprak döküp etrafı bile kirletmez. Sarı, beyaz ya da kırmızı çiçekler açar. Mağrurdur, sallanmaz, eğilmez, bükülmez. Kendisini istismar etmek isteyenlere karşı dikenleri vardır, korunur.

Kaynanadili türünün meyvesi nefistir. Babutsa, Frenk inciri gibi ad takanlar da olmuştur. Anadolu’nun Akdeniz ve Ege sahillerinde çarşıda bile satılır.

Kıbrıs’ta bulunduğum yıllarda Girne yakınındaki yazlık evde bolca yetiştirmiştim. Rauf Denктаş ziyaretime geldiğinde bolca ikram etmişimdir. Hem de öz be öz kendi yetiştirdiklerimi.

Doğayla olan birlikteliğimde zeytin ağacı ve kaktüs özel bir yer tutarlar.

Şimdilerde de Bodrum Gündoğın’da bir dağın başında zeytin ağacının gölgesinde kaktüslerimle beraberim. Her türlü baskıya ve “korona”ya rağmen ne büyük mutluluk... Zeytine ve kaktüse borçlu olduğum nimetler...

Din, Dinciler ve Çıldırta Sürç

Vefa Lisesi'nde öğrenciliğim sırasında İstanbul'un tarihini de derslerde anlatan Reşat Ekrem Koçu, Ziya Gökalp'in damadı Nüzhet Hocam ve felsefe öğretmenim Belkıs Enöktem, beni İstanbul ve tarihi konusunda çok etkilemişlerdi.

Resim hocam Seyfi Bey (Samba Seyfi) ile kimi derslerimizi yanı başımızdaki Mimar Sinan'ın eseri Şehzadebaşı Camii'nin kubbesi altında yapardık. Bir süre, hatta birkaç yıl Türk-İslam Kültür ve Sanatı dergisine abone de olmuşum.

Hat sanatı ve İznik seramikleri ilgimi çekmişti. Vefa Lisesi'nin o yıllarda çok zengin öğretmen kadrosu bunda etkili oldu. Evde dedem hâkim Hüseyin Bey'in belleğimde kalan sohbetlerini de saymam gerek o günkü İstanbul'da.

Laik ve Cumhuriyetçi bir ailenin çocuğu olarak yetiştim. Dedem hâkim, dayım avukat, annem ve babam öğretmendiler. Gençliğimde Fatih, Bakırköy ve Cihangir üçgeninde yetiştiğim için, İstanbul ile bütünleşmem kaçınılmazdı. Ortaokul ve lise çağlarımda Taksim Gezi Parkı'nda, Gülhane Parkı'nda ve Şeref Stadi'nin eski hali, Kadınlar Hamamı bitişigindeki futbol sahasında çift kale "beşerli" maçlar yapan, Tuna'dan çıkan buzullar 1955'te Boğaz'a geldiğinde tramvayla Ortaköy'e gidip kıyıdaki bir buzulun üzerine 14 yaşında çıkan bir genç olarak İstanbul'un dokusu ve kokusuyla bütünleşmem doğal bir sonuçtu. Tabii annemle babam Silivri'de öğretmen olarak görevde oldukları için "orta birinci sınıfı" bir yıl Beyoğlu Yeni Kolej'de yatılı okumam da önemliydi. Beyazıt'taki İktisat Fakültesi'nde asistanlık yıllarımda kimi öğle saatlerinde yanı başım-

daki Süleymaniye Camii'ne gider, yaz sıcağında dev sütunların arasına bağdaş kurar, kubbenin sessizliğinin sesini dinlerdim. Kimi zaman benden başka kimse olmazdı. Bu sükûn, bana büyük haz verirdi. Bir de müezzinin mikrofonsuz sesinin çevrede yansması, bu sükûneti adeta tamamlardı. Ve çok çok uzun yıllar sonra Cumhuriyet gazetesindeki "Bıçak Sırtı" köşemde "Süleymaniye'den Ezan Sesleri" başlıklı bir yazı yazdım. Tınlayan çok yüksek tondaki mikrofonların müezzinin kendi sesiyle okuduğu ezanı nasıl arattığını dile getirdim. Yaptığım bu eleştiriye kimi okurlardan çok garip ve inanılmaz tepkiler geldi. Bu masum eleştiriye bile karşı çıkıyorlardı.

Dinin de inancın da ezanın da nasıl değiştirildiğini bir sosyal bilimci olarak sahada da yaşadım. Süleymaniye'deki o eski haz veren kutsallık bile siyasetin bir aracı haline getirilmiş, Giordano Bruno'nun 1600 yılında söyledikleri, bugün bile kanıtlanmıştı. Din istismarcıları bugün de vardı.

Siyaset dine, orduya ve piyasaya egemen olunca, mikrofonlar da sonuna kadar açılıyordu.

Asistanlık yıllarımda yazın öğle saatlerinde giderek sükûn bulduğum Süleymaniye'ye artık gidemiyordum. Mikrofonlar oraya girmişlerdi siyasetçilerle birlikte... Mikrofonu ellerinde tutanlar onlardı.

Birey ile Tanrı arasına girmeye çalışanlar, Engizisyon tarafından 1600'de yakılarak öldürülen Bruno'yu haklı çıkarıyorlardı. İnançlı insanlar, bu din istismarcıları yüzünden inançlarından ve dinlerinden uzaklaşıyorlardı. Siyaset, cami, ordu, eğitim ve sermayeye dahil edildiğinde inançlı insanlar da toplum da kimliğini değiştirmeye başlıyordu.

21, 22 yaşında genç bir asistanken Süleymaniye'nin kubbesi altında huzur bulan Erol Manisalı, artık bugün din bezirgânlarıyla karşı karşıya geliyordu.

Bu bezirgânların odak noktasına şahsi çıkarlar egemendi. Güce, otoriteye, iktidara, siyasal ve ekonomik üstünlüğe sahip

olmak için Tanrı'yı bir araç olarak kullanıyorlardı. Aynen Bruno'nun 1600 yılında dediği gibi...

En büyük günahkâr, aslında bunlardı. Hele din bezirgânlığı, postal gücü ve parasal güç birleştiğinde, faşizm kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkıyordu.

Beni 13 Nisan 2009'da Silivri'ye gönderenler işte bu faşist odaklardı.

Bir bilge insan, “en ucuz ilaç duadır” demişti ama bence önce “dua eden ve edilen kimler” diye sormak gerekir.

Evimi Basan Fetö'cülerin Trajikomik Halleri

13 Nisan 2009, Levent Sümbül Sokak Üç Numara'da oturuyorum. Evde eşim Nuriye Hanım'la ikimiz varız. Bir oğlum Diyarbakır'da asker, yedek subaylık görevini yapıyor; diğer oğlum yedek subaylık yerine kısa dönem erlik görevini tercih etmiş, altı aylık askerlik görevini kısa bir süre önce tamamlamış.

Üniversiteden, profesörlük görevinden 2007'de, iki yıl önce emekli olmuşum. Genellikle geç yatıyorum, geç kalkıyorum. Bir sürü de sağlık sorunum olduğu için dikkat ediyorum, 69 yaşımdayım.

13 Nisan sabahı eşim sabahın kör karanlığında uyandırıyor, “kapıda polisler var” diyor. Şaşırp apar topar kalkıyorum. Kapıda 6-7 sivil polis, biri de bayan... Başlarındaki polis bana “gö-zaltına alınma kararı var, evi arayacağız” diyor.

Saat yedi, yedi buçuk gibi... Meğerse Sümbül Sokak Üç Numara'daki evimin karşısındaki koruluk alan çoktan dolmuş, bir sürü televizyon kanalı çoktan yerleşmiş bile! Öyle ya, Fetö kumpasının servisi, medyaya meğerse saatler önce yapılmış, kurgu tam olarak işliyor. Tam bir Hollywood filmi çevirir gibi... Polisler içeride, medya evin etrafında, tam bir kuşatma durumu... Baskın yapan Fetö (ve içimizdeki yandaşları), senaryolarını eksiksiz uyguluyorlar.

Polisler çalışma odamdan başlayarak evi aramaya koyuluyorlar. Baskını yapan bu Fetöcü polisler, antrenman yapmış gibi, kibar ve sakin davranmaya çalışıyorlar. Kim bilir, belki de

kafalarında “ileride devran dönerse fahiş bir hata yapmayalım” diye tedbirli hareket ediyorlar.

Çalışma odamdaki binlerce kitap, dergi ve malzemeyi karıştırıyorlar: “Çocuklar, fazla dağıtmayın, hepsi düzenli bir biçimde sistematik olarak yerleştirilmiş, sonra düzenleyemem” diye ikaz ediyorum ama ne yazar!

Mektuplar, notlar, sağdan soldan aldığım anısı bulunan eşyalar; yabancı meslektaşlarımın bana armağan olarak verdikleri sembolik hediyeler...

Bir polis, Ankara’yı ziyaretimde “Anadolu Uygarlıkları Müzesi”nin içindeki hediyelik eşya dükkânında satılan tıpkısının aynı bir Sümer tabletini eline almış, torbaya koymaya çalışıyor. Kendisine “bak evladım, elindekini beni suçlamak için bir delil sanıyorsan, komik duruma düşersin” diye gülerekten dalgamı geçiyorum. Hemen aldığı çakma tableti yerine koyuyor. Onlar öyle bir emir almışlar ki, “Erol Manisalı’yı suçlamamıza yarayabilecek ne bulursanız toplayın” yönünde bir şeyler söylemişler, bunlar da üretmeye çalışıyorlar. Ben de, elimden 30 bin dolayında öğrenci geçmiş bir hoca olarak onlarla çok rahat konuşup dalgamı geçiyorum. Hatta “çocuklar, oralarda değil, bu bölümlerde ararsanız size daha yararlı olur” türünden öğrencilerimle konuşur gibi davranıyorum.

Yaşanan faşist ortamın bana da bulaşacağını tahmin ediyordum. Çünkü ulusal çıkarları, demokrasiyi, çağdaş uygarlık değerlerini savunan Atatürkçülerin hedef alındığını çok iyi biliyordum. Televizyon konuşmalarım, konferanslarım, yayınladığım kitaplar ve Cumhuriyet gazetesindeki yazılarım, bu çevrelerde büyük rahatsızlık yaratmıştı. Hatta ABD örgütünün Orta Doğu şefi John Statter tarafından 2003 yılında İktisat Fakültesi’ndeki odamda “kibarca!” tehdit de edilmiştim.

Evimi basan Fetö kumpasçıları, 13 Nisan 2009 öğleden sonra, tam 7-8 saatlik aramadan sonra beni de polis otosuna bindirip Aksaray’daki İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne götürmek

üzere hareket ettiler. Evden çıkarken, ortalık curcuna yeri olmuştu. Tüm medya, yerli-yabancı televizyon kanalları çekim halindeydiler. Öğrencilerim de toplanmışlardı. Öğrencilerim ve halk, Fetöcülerini yuhalıyorlardı.

4-5 polis arabası, konvoy halinde Levent'teki evden ayrıldı. Öğrencilerim de polis konvoyunu otomobilleriyle Aksaray'a kadar, Emniyet Müdürlüğü'nün kapısına kadar izlediler.

Fetö kumpasçıları, gösterilerini iyi yapıyorlardı. Adeta bir düğün alayı gibi bir hareket vardı. Aylar öncesinden beni hedef alan "itibarsızlaştırma(!)" yayınları, tetikçileri tarafından aylardır zaten yapılıyordu. Sözüm ona kamuoyunu hazırlamışlardı. Senaryosu Güleciler ve içerideki işbirlikçileri tarafından yazılmış bir faşist oyun sergileniyordu.

Aksaray'daki Emniyet Müdürlüğü'ne vardığımızda, Haberal'dan Fatih Hilmioğlu'na dek yedi rektörün de gözaltına alınıp getirildiğini gördüm.

Kumpas tiyatrosunun ilk perdesi tamamlanmıştı. Ve bizim için tutuklama kararı çıkaran savcılar, hâkimler ve polisler, birkaç yıl sonra Türkiye'den kaçmak veya kaçırılmak durumunda olacaklardı. Buna rağmen bugün bile (2020) Fetö ve içimizdeki uzantıları temizlenememişti. Operasyonlarını değişik bir biçimde sürdürüyorlardı.

Kirk Douglas, Omar Sherif ve Anthony Quinn ile Sohbetler

Bu ünlülerle, biri kapsamlı ikisi ayaküstü sohbetler yaşadım. Ünlü Kirk Douglas ile oldukça kapsamlı ve iddialı bir biçimde konuştuk.

Kirk Douglas ile başlamak istiyorum. Yıl 1964... Hem Dr. asistan olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde görevdeyim hem de gönüllü olarak o dönemin sol ve CHP'ye yakın olarak bilinen Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'nda (TMGT) Dış İlişkiler Komisyonu başkanlığını yürütüyorum. 1961 Anayasası'na göre TMGT olarak hukuken Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi'nde ülkemizi Council of National Youth Committees'de (C.E.N.Y.C.) temsil ediyor. Ben de TMGT'yi temsilen Avrupa'daki bütün toplantılara sık sık katılıyorum. Bu sıfatım dolayısıyla ünlü Ali Fuat Cebesoy'un yeğeni Ayşe Cebesoy'dan bana bir davet geliyor. Ayşe Cebesoy, 1964'te Üsküdar Amerikan Kız Koleji mezunlarının kurdukları derneğin başkanı... İstanbul'da Rumeli Caddesi'nde bir lokalde Kirk Douglas onuruna bir kokteyl yapıyor.

1963'te Kıbrıs'taki Kanlı Noel sonrasında Başbakan İnönü 1964'te, "yeni bir Türkiye kurulur, Türkiye de içinde yer alır" ünlü açıklamasını yapmış. Türkiye'de ABD karşıtı bir hava var. TSK'nın Kıbrıs'taki Erenköy Operasyonu'na ABD sert tepki verdiği için İnönü de sert çıkmış. İşte ünlü Kirk Douglas, Türkiye'de oluşan ABD karşıtı havayı yumuşatmak için Türkiye'ye gönderilmiş, hatta Başbakan İnönü ile de medyadan gizlenen bir görüşme yapmış. Ayrıntılarını Kırmızı Kedi Yayınları'ndan

çıkan “Yolumun Kesiştiği Ünlüler” kitabında 2017’de yazmıştım. İşte, Ayşe Cebesoy’un beni de davet ettiği kokteyl, Kirk Douglas’ı değişik çevrelerle tanıştırmak için veriliyormuş. Üniversitelerden hocalar, İstanbul basını, kimi sanatçılar, ama çok dar kapsamlı bir kokteyl, 30 kişi var yok. Ben ise TMGT’te dış ilişkilerden sorumlu bir genç olarak, 23 yaşında, “herhalde bu nedenle davet edildim” diye düşünüyorum. Ayşe Cebesoy, hocam Prof. Vakur Versan, Kirk Douglas ve ben, dörtlü bir soh-bete başladık. Yakamda Avrupa Konseyi’nin mine kaplamalı rozeti var. Kirk Douglas, eliyle ceketimin yakasını da tutarak “bu ne rozeti?” diye soruyor. Ben de kendisine Avrupa Konseyi’nin rozeti olduğunu ifade ediyorum. Arkasından bana ikinci soruyu yöneltiyor, “Avrupa Konseyi nedir?” diyor. Şaşkınlığımı belli etmeden, hiç bozuntuya vermeden Avrupa Konseyi’nin ne olduğunu kendisine iki-üç dakikada özetliyorum. Bana içtenlikle teşekkür ediyor.

Evet, propaganda amaçlı olarak Türkiye’ye gönderilen Kirk Douglas’ın Avrupa Konseyi’nden meğerse haberi yokmuş. Prof. Vakur Versan da Ayşe Cebesoy da hiç bozuntuya vermiyorlar ama Vakur Versan Hoca, esprili haliyle çaktırmadan bıyık altından gülmeyi de ihmal etmiyor.

Ve Omar Sharif...

Yıl 1985, Kahire’ye davet edildim. Türk-Mısır ekonomik ilişkileri üzerine konferans vereceğim. Bu arada iki gazete de benimle söyleşi yapacaklar.

Toplam 4 gün sürecek bir gezi... Beni lüks bir otelde konuk ediyorlar. Kahire içindeki ve çevresindeki yoldan arkeolojik bölgelere, müzelere gezi yapıyoruz. Nil’de kısa bir tur da dahil, dört dörtlük bir organizasyon... O sıralar aylık İngilizce yayımladığım Middle East Business and Banking dergisinin hem yayıncısı hem de genel yayın yönetmeniyim. İstanbul Üniversitesi Avrupa ve Ortadoğu Araştırma Merkezi Başkanlığı’nı yürütüyorum. Uluslararası Girne Konferansı’nın kurucusu ve yü-

rütücüsü durumundayım. Geniş bir ilişki ağım var. Dolayısıyla Kahire'ye bir akademisyen olarak üst düzeyde davet edilmem çok doğal! Bir gezi dönüşü, konuk ettikleri lüks otelin girişinde otomobilden ayrılıyorum. Bilmem kaçınıcı kattaki odama çıkacağım. Resepsiyondan anahtarımı aldıktan sonra asansöre giriyorum. Benden iki adım önde giren kişiyi görünce şaşırıyorum. Ünlü aktör, gençliğimde hayran kaldığım Omar Sharif, hâlâ da ünlü o tarihte... Asansörde ikimiziz, hemen kendimi tanıtıyorum. Ona hayranlığımı ifade ediyorum. Çok güleç yüzlü bir insan... O inerken, ben de beraber asansörden ayrılıyorum. Konuşmamız aralıksız sürüyor. Hobi olarak bir sinema düşkünü olduğumu dilimden hemen anlıyor. İş İngiliz Picture Show dergisinde ortaokul yıllarımda başlayan "Pen Friend" dostluklarıma kadar götürüyorum. Odasının önünde birkaç dakika sohbet ediyoruz ve ayrılıyorum. Bu da ilginç bir rastlantının bana sunduğu bir ödül oldu. 1985'te cep telefonu ile fotoğraf çekme imkânım yok, çok yazık...

Sırada Anthony Quinn...

Yine gençlik yıllarımda hayranlıkla izlediğim başka bir yıldızıyla karşılaşma şansı, hoş bir tesadüf, yine...

Altmışlı yılların ortaları, Londra'dayım. Unesco'dan kazandığım bursla London School of Economics'te eğitim görüyorum.

Aylık bursum 88 sterlin. Ev kiram 20 sterlin. Hem de Londra'nın göbeği sayılan Knightsbridge'de. Beaufort Garden, 28 numara, minnacık bir stüdyo daire, belki 40 belki 50 metre kare... Bana Prof. Yüksel Ülken Hocam ayarladı. Aynı dairede eşi ve küçük kızları Nil kalmışlar. Üstelik ben yalnız kalıyorum, yeter de artar bile.

Filmlerdeki gibi, eski bir Londra sokağı, çıkmaz sokak, bu bir avantaj... Knightsbridge metro istasyonundan 150, 200 metre ileride ünlü Harrods mağazası var. Hyde Park'a 7-8 dakika yürüme mesafesi...

Ben henüz Londra'dan ayrılmadan, benim daireme 50 met-

re mesafede, Beaufort Gardens çıkmaz sokağının girişine yakın bir zemin katta bir gece kulübü açıldı.

Daireme, 28 numaraya giderken hep önünden geçiyorum. Zemin kat bile değil... Bodrum kata iner gibi merdivenlerle inilen bir mekân...

Bir akşam daireden çıkıp Knightsbridge metro istasyonuna yürürken, kulübün girişinin önünde bir de baktım, Anthony Quinn girişte bir adamla konuşuyor.

İçimden bir ses tahrik etti, “Erol bu fırsatı kaçıрма, onunla ayaküstü de olsa konuşmalısın...”

Ve yanlarına gittim. İki metre mesafede beklemeye başladım. Konuştuğu adam ayrılırken Anthony Quinn yan gözle benim beklediğimi gördü. Bana döndü ve gülerek elini uzattı. Aynen filmlerdeki gibi güleç yüzlüydü. Kendimi tanıttım. 2-3 dakika kadar sohbet ettik. Bana bir saat gibi geldi. Oturduğum sokağın 50 metre ötesinde Anthony Quinn ile ayaküstü bile olsa o genç yaşında sohbet etmenin hazzı bambaşka bir şey...

Evet, hayatım boyunca bir sinema tutkunu olarak gençlik yıllarımda bu üç dünya çapında insanla sohbet, ilginç bir üçleme oldu. Ancak her boyutuyla en kapsamlısı, Kirk Douglas’tı. Siyasal ve sosyal yönleriyle birlikte...

Bu üç rastlantıyı ve sohbeti yazmam ve kendi açımdan tarihi not düşmem gerektiğine inandığım için kaleme aldım. Bir senaryo yazarı (ve şair) Attila İlhan hakkında 4 kitap yayımlamış, Türkiye’de Halit Refiğ’den Metin Erksan’a; Türkan Şoray’dan Ediz Hun’a birçok sinema insanıyla bir araya gelmiş biri olarak bu üç “yabancı” ünlüyle sohbetlerimi anmak, benim kesinlikle kaçınamayacağım bir anıydı.

Alman Prof. Werner Gumpel'in Söylediği Özel Şeyler

Prof. Werner Gumpel, Münih Üniversitesi'nde öğretim üyesi, aynı zamanda da Almanya Federal Cumhurbaşkanı'nın Doğu ve Güneydoğu Avrupa alanında danışmanıdır. 1980'li yıllarda İktisat Fakültesi (İ.Ü.) ile Münih Üniversitesi arasındaki ilişkiler çok iyi... Prof. Esat Çam'ın ve Prof. Nusret Ekin'in fakülte dekanlıkları döneminde yakın ilişkilerimiz sürüyor. Ben de İstanbul Üniversitesi'nin Avrupa ve Ortadoğu Araştırma Merkezi Başkanlığı'nı yürütüyorum. Sık sık Türkiye ve Almanya'da akademik toplantılar düzenliyoruz. Prof. Werner Gumpel ile adeta aileden biriymiş gibi, çok yakınız. Eşlerimiz, çocuklar vs. onlar bile tanıyorlar.

1980'li yılların ortası, 1986... Prof. Werner Gumpel, bir akademik seminer için İstanbul Üniversitesi'ne geldi. Toplantı sonrasında Prof. Gumpel'i Levent'teki evime akşam yemeğine davet ettim.

Hoş sohbet bir akşam yemeği... Akademik meseleler yanında günlük sorunları, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini de enine boyuna, içimizden geldiği gibi konuşuyoruz. Atış serbest!

Werner Gumpel, bir ara ağzından kaçırıyor: "Bizim hükümet Türkiye'nin AB üyeliğini hiç istemiyor, özel statü ağırlık kazanıyor" diyor. Biraz daha net bir yanıt almak için, "yani Gumpel, Türkiye'nin AB üyeliği kesinlikle söz konusu değil mi demek istiyorsun" diyorum. Ve Gumpel bana "kesinlikle öyle, Erol" diyor. Biraz da yemekte içtiğimiz kırmızı şarabın etkisiyle oldukça rahatlamış Gumpel'in ağzından duyuyorum bu sözleri.

Prof. Gumpel, Almanya Federal Cumhurbaşkanı'nın Doğu ve Güneydoğu Avrupa alanındaki danışmanı ve daha 1986 yılında "Alman Resmi Politikası"nı bana bir akşam yemeğinde ifşa ediyor.

İşin ilginç yanı, durumun böyle olduğunu ben 1986'da da yazıyorum, söylüyorum, anlatıyorum ama Özal hükümeti görmek, anlamak istemiyor, biraz da aptalı oynuyorlar. Ve Özal hükümeti 1987'de Brüksel'e tam üyelik başvurusunda bulunuyor. Benim ve benzer görüşleri savunan diğer akademisyenlerin değerlendirmelerini göz önüne almadan büyük bir yanlış yapıyorlar.

Ve yıl 1988... Urfa'da, Atatürk Barajı'nın inşaat alanında benim düzenlediğim Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) toplantısına Ankara üzerinden gidiyorum. Ankara'da, Büyük Ankara Oteli'ndeyim.

Almanya'nın resmi Türkiye uzmanlarından Dr.Eberhard Rhein ile karşılaştım. Kendisiyle 1986'da Hannover'de birlikte tebliğ sunmuş, aynı kürsüyü paylaşmıştık.

Kendisine Ankara'ya niçin geldiğini soruyorum. Bana Özal ile görüşeceğini ifade ediyor. "Hayrola, mesele nedir?" diye ısrar edince, bana açıklıyor. Ne de olsa eski ahbablığımız var. Özal'a, "Ankara'nın 1987'deki tam üyelik başvurusunu çekmesi için ricada bulunmak istiyoruz" deyiveriyor. Ve açılıyor, "AB nasıl olsa talebi reddedecek, sonra araya soğukluk girecek, bunu istemiyoruz" deyiveriyor.

Kim bilir, belki de bana açıklamayı yaparak benim üzerimden bir altyapı hazırlamak istemiş olabilir!

Ve tabii 1989'da olan oluyor ve Brüksel, Özal'ın tam üyelik başvurusunu reddediyor. Aynen Gumpel ve Rhein'in dediği gibi. Ve Özal da en büyük hataya ortam hazırlıyor: "AB bizi içine almasa da AB'nin Gümrük Birliği'ne katılacağız" diye tabutta son çivi mi hınlıyor, ülkeyi AB'ye tek yanlı bağlıyor.

Türkiye'nin “nikâhsız olarak, kuma statüsünde” AB'ye tek yanlı bağlanmasına kapıyı iyice açıyor.

Aslında Özal'ın hedefi, “Türkiye'yi küresel kapitalizme tek yanlı da olsa bağlamak”tı. Bu konuyu kendisiyle defalarca tartışmış bir akademisyen olarak söylüyorum. Ve Werner Gumpel'in 1986 yılında Levent'teki evimde bana itiraf ettiği gerçeklere rağmen 1995'te Başbakan Tansu Çiller ve yardımcısı Murat Karayalçın'ın imzaladıkları belgeyle tabuta en son çivi de çakılıyor. Ve Türk sanayicisi, AB dışı ülkeler karşısında, haksız rekabetle yüz yüze geliyor.

Çinli Diplomat

“Neden Kapağı Amerika’ya Atmak İster?”

Yazıp yazmamayı çok düşündüm ama birincisi, 1999’dan bu yana 20 yılı aşkın zaman geçtiği için; ikincisi de Çin bugün ABD’den daha küresel, uluslararası alanda ondan da fazla sermayedar bir sürece girdiği için yazmaya karar verdim.

Yıl 1999, 6-7 kişilik bir akademisyen grup olarak Çin’i yaklaşık iki hafta boyunca ziyaret edeceğiz. Akademik grubumuz ağırlıklı olarak İstanbul ve Ankara devlet üniversitelerinden oluşuyor.

Medyada sıkça boy gösteren biz akademisyenler, Çin’e davetli olarak gidiyoruz. Sadece eşlerimizin bilet paralarını kendimiz ödüyoruz.

Çin Komünist Partisi Genel Sekreterliği’nden ünlü tarihi ve arkeolojik alanlara kadar çok kapsamlı bir gezi ve araştırma ziyareti... Çin Seddi’nden Yasak Şehir Müzesi’ne, Şanghay’dan Sarı Nehir’e (Yellow River) bütün önemli yerler ve kişiler ziyaretimiz kapsamında yer alıyor.

Bize bir de Çin tarafından İngilizce bilen rehber verilmiş. Kendisi emekli bir diplomat, uyku saatleri dışında hep bizimle birlikte... Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmiyor.

Sempatik, 65-70 yaşlarında görünen bir kişi... Artık o kadar içli dışlı oluyoruz ki, sanki aileden biri, sohbetler, şakalar gırla gidiyor, ilginç bir insan.

Grubun nispeten gençlerinden biri olarak kendisiyle en fazla ben ilgileniyorum. Yemeklerde masada çoğunlukla yan yana, karşı karşıya oturuyoruz. Bunu özellikle tercih eden

benim. Kendisiyle özellikle yakın olup Çin’le ilgili kafamdaki soruların yanıtlarını almaya, bir Çinli emekli diplomatta Çin insanını tanımaya çalışıyorum.

Bu yakın diyalogum işime de yarıyor. Gerçekten bana biraz da “içini dökmeye” başlıyor. Mizacı da buna yatkın, benimle konuşarak biraz da rahatlıyor sanki, Midas’ın kulakları misali...

Samimiyetimiz dönüşümüze yakın artınca, sofrada içtiğimiz şarabın da rahatlatıcı ortamı içinde kendisine şöyle bir özel soru yöneltiyorum. Bir yandan da içimde belli etmek istemediğim bir tedirginlik var: “Bir hayaliniz var mıydı, daha başka olmak ya da yapmak istediğiniz bir şeyler, yaşam tarzı olarak vs...”

Bu soruya aldığım yanıt ise beni gerçekten çok şaşırtıyor. Bana “kapağı Amerika’ya atmak isterdim” kabilinden bir şey söylüyor. “Acaba ağzından yanlışlıkla mı çıktı” düşüncesiyle onun söylediğini tekrarlayarak, “is that so...” kabilinden bir ifade kullanıp kendisine bir daha onaylatıyorum.

Bizim rehberimiz olarak seçilmiş bir emekli diplomatın kafasında 1999 yılında Amerika’nın olması, gerçekten üzerimde şok etkisi yaratıyor. Bireysel yaşam tarzı olarak kafalarındaki Amerika aslında hayal edilecek bir dünya değil. Hangi Amerika” diye sormak gerekir.

Aklıma Dustin Hoffman’ın “Midnight Cowboy” filmi geliyor.

Lise çağlarımda, ellili yıllarda kimi arkadaşlarımin kafalarında ABD olduğunu düşünüyorum. “Bir gemiye biner, kaçak olarak Amerika’ya giderim vallahi” diyen arkadaşlarıminı anımsıyorum.

1999’da bize rehber olarak verilen emekli Çinli diplomatın bile kafasında kapağı Amerika’ya atmak olması çok şaşırtıcı olmamalı... Bugün AKP’li çocuklar da öyle değil mi?

1950’li yıllarda Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın bir sözü vardı: “DP’nin hedefi, Türkiye’yi küçük bir Amerika yapmaktır.” Celal Bayar’ın kafasında da “aynı ideal” yok muydu?

1980’li yıllarda, Başbakan Turgut Özal da “biz biraz Amerika’ya benziyoruz” demiyor muydu?

Türkiye NATO’ya girdikten sonra postallarımızdan miğferlerimize ve süt tozuna kadar ülke “Amerikancılık” yaşamadı mı?

12 Eylül 1980’de ABD İstihbarat Şefi ABD Başkanı’na darbeler için “bizim çocuklar” demedi mi?

Bütün bunları yaşadktan sonra Çinli bir diplomatın ABD yaşam tarzına hayranlık duymasını acaba neden çok yadırgadım diye düşünmem gerekmez mi?

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Bana "Ergenekon Jesti!"

Yıl 2009... Ben, 7 rektörle birlikte, rektör olmayan Profesör Silivri'ye kapatılmışım. Eski sağlık sorumlarım da çokça mevcut. Üstelik 69 yaşındayım. Silivri'de hapishaneyle hastane arasında mekik dokuyorum. Hem de cankurtaran değil, zırhlı jandarma otosuyla langır lungur taşıyorlar. Arkasından bir süre sonra acil olarak Haseki Hastanesi'ne naklediliyorum, kanser teşhisi koyuyorlar, ameliyat için yatırıyorlar, başımda jandarmalar hâlâ nöbette...

Çok sonraları haberim oluyor. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, bir danışmanını Levent'teki evime göndermiş. Eşim ve oğlum Barış, evdeler. Danışmanın elinde bir paket, içinde bir tepsi, tepsinin içinde şekerlemeler...

Trajikomik bir durum: İktidarda AKP, yani Erdoğan ve Gül... Ben Fetö'nün Ergenekon kumpasıyla diğer Atatürkçü, aydınlanmacı ve çağdaş uygarlık değerlerini savunan akademisyenlerle birlikte hapse atılıyorum. Ben ameliyat için beklerken Cumhurbaşkanı Abdullah Gül danışmanını Levent'teki evime elinde bir tepsi şekerlemeyle gönderiyor Sonraları nedenini düşünmeye başladım. Aklıma gelen olasılıklar şunlar:

1. Bana "ışın içinde ben yokum, bu kumpasa ben dahil değilim" mesajı mı veriyor?
2. "İktidarda bulunsam da elimden bir şey gelmedi, elim kolum bağlı" mı demek istiyor, yoksa çaresizliğini mi ifade ediyor?
3. Kanser ameliyatı olmak üzereyim, ölüp gidersem "ben aslında hocayı takdir ederdim" niyeti mi söz konusu?
4. Yoksa öğrenciliğinde hocası olduğum için mi? Ve 1979'da

yeni asistanken, rektörün ısrarlı ricası üzerine Sakarya Üniversitesi'ne iki ay boyunca haftada bir gün gününbirlik derse gittiğim için rektörlüğün bu sürede bana tahsis ettiği asistanım olarak şimdi çok üzüldüğü için mi?

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile tesadüflerle yolumun nasıl kesiştiğini sıralayayım:

1. Evet, yukarıda yazdığım gibi, 1979'da iki ay boyunca haftada bir gün rektörlüğün bana tahsis ettiği bir genç asistandı.

2. Sonra benim görev yaptığım İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktora yapmaya başlamış. 1981 yılında doktora sınavında ben de vardım. Bu vesileyle 1979'dan sonra bir kez daha karşıma çıktı, yollarımız kesişti.

3. Daha sonra Erbakan'ın Refah Partisi'ne girdi ve Avrupa Birliği üzerine çalıştı. Hatta 8 Mart 1995'te TBMM'de yaptığı uzun konuşmada benim de adımlı anarak benim Gümrük Birliği konusundaki görüşlerimi savundu (8 Mart 1995, TBMM za-bitlerinde bulunmaktadır).

4. 1996 yılında Refah Partisi, Doğru Yol Partisi ile koalisyon kurdu. Abdullah Gül, AB ve KKTC'den sorumlu Devlet Bakanı oldu. Aynı gün Levent'teki ev telefonum çaldı, karşımda Abdullah Gül, "Hocam, ben KKTC'den sorumlu Devlet Bakanı oldum. Sizin KKTC ile yakın araştırmalarınızı ve Denктаş'la ilişkilerinizi biliyorum. Bir emriniz olursa lütfen söyleyin, ben İstanbul'a gelir, sizin görüşlerinizden yararlanırım" dedi.

Tabii teşekkür ettim.

5. Erbakan hükümeti kurulduğu hafta, Rauf Denктаş'ın daveti üzerine KKTC'ye gittim. Bir hafta sonra 20 Temmuz kutlamaları var. Gittiğimin ertesi günü Rauf Denктаş beni Yılanlıada'daki yazlık evine öğle yemeğine davet etti. Yemekte "yeni Başbakan Erbakan'ı 20 Temmuz için davet etseniz iyi olmaz mı? Ankara ile birçok işiniz var, bir ilk temas sağlayın" diye öneride bulundum.

Denктаş bana "daha yeni başbakan oldu, işi başından aşkındır" deyince ısrar ettim. Denктаş, ısrarım üzerine Erbakan'ı

aradı. Erbakan'ın ne dediğini duyuyorum, "daha sonra değerlendirebiliriz" diye biraz da başından savdı.

Ben ise "Sayın Başkan, daha bitmedi" dedim, hemen bir dakika sonra yeni Devlet Bakanı Abdullah Gül'ü Denктаş'ın sekreterine arattım. Karşımda Abdullah Gül; "Sevgili Abdullah Gül, karşımda Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş var. Biraz önce Başbakan Erbakan'ı aradı, 20 Temmuz kutlamaları için KKTC'ye günü birlik davet etti. Biraz işleri sıkışıkmiş galiba. Sen ne yap yap, günü birlik de olsa Başbakan Erbakan'ı KKTC'ye getirmeye çalış" dedim. Hatta "tüyo" da verdim, "Erbakan'a 'siz de Ecevit'le birlikte Kıbrıs müdahalesini yaptınız, 20 Temmuz iyi bir vesile olur' dersin" dedim.

Ve Abdullah Gül, 3-4 gün boyunca beni her gün bilgilendirdi, 20 Temmuz 1996'da yeni Başbakan Erbakan'ı Rauf Denктаş'ın davetine icabet ettirdi.

İşte bu hadise, Gül'le Ergenekon öncesinde yolumun kesiştiği son istasyon oldu. Gül, Refah Partisi'nden ayrılıp AKP'ye dâhil olduktan sonra görüşleri de değişti.

Hatta 2004'te Dışişleri Bakanı Gül "Rum kesimi Kıbrıs Cumhuriyeti olarak AB'ye üye yapılırken eş zamanlı olarak AB ile Ankara arasında öyle bir belge" imzaladı ki, 1996'da TBMM'de karşı çıkan Gül, 2004 belgesiyle Tansu Çiller'in çizgisine Türkiye'yi yerleştirdi. Artık hem Rum kesimi AB'nin üyesi olmuştu hem de Gül'ün 2004'te imzaladığı belgeyle Atina ve Rumların eline Türkiye üzerinde her türlü AB şantajını yapabileceği olanaklar verilmişti.

Bugün (2020'de) Doğu Akdeniz'de enerji hatları ve kaynakları konusunda karşıımızda Rumların ve Yunanistan'ın ABD, AB, Mısır ve İsrail'i de arkalarına alarak bir blok oluşturmalarının yolu açılmıştı.

Evet, 2009'da Ergenekon'dan Silivri'ye gönderildiğimde Gül'ün evime gönderdiği "geçmiş olsun" şekerinin arkasında, aslında AKP iktidarıyla birlikte bugün içine düşürüldüğümüz durumun (ve sürecin) çelişkileri yatmaktadır. Ve bugün Erdoğan ile Gül'ün arası açılmış görünüyor. Ancak bu görüntüye karşın, stratejik olarak "özde" bir ayrılık olduğunu sanmıyorum.

Konferanslarımdan İnsan Manzaraları

Tam sayısını bilemiyorum ama bugüne kadar akademik özellikte ya da güncel konular özelliğinde 700'e yakın yurtiçi ve yurtdışı konferans verdiğimi sanıyorum.

Bu kitapta konferans konusunu “Konferanslardaki İnsan Manzaraları” boyutlarıyla ele almak istiyorum.

Kimler, hangi amaçlarla izlemişlerdi?

- Bir şeyler öğrenmek için mi?
- Bazı çevrelere mesaj vermek için mi?
- Savunduğum görüşlerden hoşlanmadıkları için, karşı önlemler konusunda değerlendirme yapmak için mi?
- Laf olsun diye, boş vakit geçirmek için mi?
- Kendi safına (veya partisine) yaklaştırmak, çekmek için mi?
- Sadece “biz de etkinlik yapıyoruz” demek için mi?

Konferanslarımda çok hoşgörülü davrandım. Kim davet ederse etsin görüşlerim, çizgim konuşmalarım değişmeyeceği için, kendi görüşlerime ters düşen çevrelerde konuşma yapmaktan hiç çekinmedim.

Siyasal partiler olarak hiçbir ayırım yapmadan hemen hemen bütün partilerde konferans verdim. Siyasal partiler, üniversiteler, dernekler, vakıflar, bankalar, şirketler, sendikalar, kimi gönüllü kuruluşlar bunların arasında oldular.

Çok sayıda yabancı ülkede konferans verdim. Avrupa'nın hemen hemen bütün ülkelerinde, ABD'de, Japonya'da, Mısır'da konferanslarım oldu.

İstanbul Üniversitesi'nin Avrupa ve Ortadoğu Araştırma Merkezi Başkanlığı'nı 1979'dan 2007'ye kadar 28 yıl sürdürdüm. Bu vesileyle kendi düzenlediğim çok sayıda konferans, seminer, atölye çalışması (workshop) oldu. 1982-1992 arasında ay-

lık İngilizce Middle East Business and Banking dergisinin hem yayın sahipliğini (yayıncılığını), hem de yönetimini yürüttüm.

1984-1994 Uluslararası Girne Konferansları'nın kuruculuğunu ve yönetimini 10 yıl boyunca her Mayıs ayında yaptım.

Bütün bunlar, üniversite hocalığım yanındaki etkinlikler olarak çok sayıda konferans vermeme yol açtı. Çok değişik insan ve kurum manzaralarıyla karşı karşıya gelmeme olanak verdi. Akademisyenler, başbakanlar, bakanlar, Birleşmiş Milletler görevlileri, işçi ve işveren temsilcileri ve tabii halkla beraberliğimi sağladı. Medya çevreleri de bunun içindeydi.

İktisatçılar, siyasetçiler, sendikacılar, medya çevreleri, hatta sanat çevreleri ilginç bir kompozisyon oluşturuyorlardı. Ben de bu malzemedен, bir saha araştırması yapan araştırmacı gibi, "öğrenmek için yararlandım." Bana olağanüstü geniş bir ufuk sağladı. Konferanslarımı bir alışveriş olarak gördüm.

Başbakan Edward Heath'ten BM Genel Sekreteri Perez de Cuéllar'a, New York World Trade Centre Başkanı Dr.Tozzoli'den ABD Büyükelçisi Abramowitz'e, Betül Mardin'den Attila İlhan'a çok geniş bir çevreyle yakın temas kurma olanağı verdi.

Birçoğuyla tartışmalarım, çekişmelerim, hatta kavgalarım bile oldu ama çizgimi hiçbir zaman kaybetmedim.

Kimi konferanslarımda bana komplo kurdular. 2008'de Bodrum'daki bir konferansında Fetöcülerin kumpasıyla yüz yüze geldim. 2005-2009 arasında sık sık bu komploları yaşadım.

Londra ve Berlin'deki iki konferansında ise izleyiciler arasında istihbarat örgütleri mensuplarını "yüzlerinden anlayamam bile sorularından rahatlıkla hissedebiliyordum!"

Konferansların kimileri olağanüstü görkemli etkinliklerdi. Salonlar dolmuş, insanlar sahne önünde yerde oturuyorlardı. Kimileri ise Didim, Datça gibi olanlar, tarihi mekanların, arkeolojik sütunların arasında gerçekleşti.

Bir tanesi ise tarihi bir Bozcaada şarap tesisinin konferans salonu haline getirilmiş Talay tesislerinde gerçekleşti. Konuşulanlar yanında o tarihi atmosfer içinde soluk alarak insanlarla diyalog kurmak, çok ayrıcalıklı bir durumdu.

Konferanslarım özellikle:

- Türkiye-Avrupa, Türkiye-dünya; ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkiler ağırlıklı konuları içermiştir.

- Kuşkusuz demokrasi, çağdaşlık, laiklik, Atatürkçülük, vazgeçilmez konular arasında yer aldılar.

- Hiçbir sınır koymazdım, izleyiciler A'dan Z'ye her alana, her konuya özgürce girerler ve bana her türlü soruyu rahatça sorabilirlerdi. Ne de olsa öğretmen ve hukukçuların bol olduğu bir ailem vardı.

- Eleştirilere çok açtım. Fazla eleştiri gelmediğinde, “ar-kadaşlar, biraz eleştiri yapın” gibisinden tahrik etmeye çalışırdım. Beni eleştirenlere ise özellikle teşekkür ederdim.

- İzleyiciler arasındaki tartışma ve görüş ayrılıkları “sağ-sol meselelerinde” ortaya çıkardı. Kendi aralarında tartışmalarına tolerans göstermezdim, tarafsız bir hakem gibi” devreye girerdim. Tahrik etmeye çalışan ve bu amaçla üslubunu bozan birileri çıktığında, “açık açık” yüzüne vururdum. “Anladım, siz galiba beni tahrik etmek istiyorsunuz. Bununla acaba neyi amaçlıyorsunuz, söylerseniz sevinirim” kabilinden “diplomatik” yollara da girdiğim olurdu.

Konferanslarımda en keskin tartışmaların Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde çıktığını gördüm.

- Burada “Baticılar” ile Batılı kafada olanlar ayrışır. Daha doğrusu ben, bu farkın izleyiciler tarafından net anlaşılması için devreye girerdim.

- Bir de dindarlar ile dincilerin ayrışması için aynı yöntemi uygulardım.

Konferanslarımda çok kere hem konuşmacı hem uzlaştırmacı bir hakem hem de yandan hataları gösteren bir “yan hakem” gibi işlev üstlendiğim zamanlar olmuştur!

Tarafsızlığın tarafı olmak, özellikle Türkiye gibi ülkelerde çok zordur. İmam Hatip Lisesi’nden gelmiş bir izleyiciyle Harvard’dan gelmiş bir izleyicinin ortak zeminini bulmak hiç de kolay değildir. Türkçe konuşsalar bile kullandıkları kelimele-rin beyinlerindeki yansımaları çok farklıdır.

Bazı konferanslarımda olağanüstü yüksek bir entelektüel düzey gördüğüm anlar olurdu. Ben de hemen vites değiştirip hızı yükseltirdim. Bazen de tersi olur, bunu da normal karşıladım, üslubumu ayarlardım.

Önünüzde, arkanızda, sağınızda, solunuzda nelerin bulunduğunu keşfedersiniz. Dedim ya, konferanslarımda ben de izleyicilerimden çok şey öğrenirim. Olaya bir saha araştırması gibi bakarım.

Vefa Lisesi'nde okuduğum yıllarda Vefa'nın Kültür Kolu Başkanlığı'nı da yürüttüm. O yıllarda liseliler olarak çok etkin-dik. Fikir tartışma günleri (münazaralar) düzenlerdik. Edebiyat günleri, ünlüleri anma günleri, etkinliklerimiz arasındaydı.

O yıllardan itibaren konuşmalar yapmaya, düşüncelerimi anlatmaya yatkınlığım vardı. Bu heves ve alışkanlıklar fakülte, asistanlık ve öğretim üyeliği yıllarımda da sürdü.

Akademik hayatım boyunca beni düşüncelerimi öğrenmek için çağıran sivil toplum örgütleri arasında ayırım yapmadan gittim. Çünkü kendi düşüncelerimi, çizgili ya da nesnel akademik birikimimi aynı çizgide kalarak değişik izleyici cephelerine sunmak bana çok doğal gelirdi. Değerlendirmelerimi çok beğenenler, az beğenenler, karşı çıkanlar olması çok doğaldı. Ancak bu farklı kesimler bile çok büyük bir çoğunlukla samimiyetime, iyi niyetime ve sağduyuma saygı göstermişlerdir. Tek istisnası, kumpas kurma amacı güden odakların tetikçisi durumunda olan insanlar olmuştur.

Örneğin 80'li, 90'lı ve 2000'li yıllarda Usiad (Ulusal Sanayiciler ve İş Adamları Derneği), Tüsiad ve Müsiad'da hiç ayırım yapmadan konferanslar verdim.

Bir defasında ilginç bir olay yaşadım. İslamcı kadınların kurduğu Hazar Grubu adlı bir dernek bana telefon ediyor. Hatta bir seferinde beni aradıklarında, Attila İlhan'la sohbet ediyorduk. Attila İlhan ısrarla bana “kabul et” diye telkinde bulundu, kabul ettim.

Türkiye-Avrupa ilişkileri üzerine konuşacaktım. Beni evimden bir doktor olduğunu öğrendiğim başı açık bir bayan aldı.

Taksim civarındaki önemli bir otelin küçük bir salonunda 40-50 civarında kadına konuştum. Bir kişi hariç, hepsi türbanlıydı. Benim kitaplarımı da okumuşlardı. Daha önce Hüsnü Mahalli ve Mehmet Altan'ı da konuşmacı olarak çağırdıklarını söylediler.

Ertesi günü Attila İlhan'la buluştuğumuzda bana, “Erol, keşke söyleseydin, beni de davet etselerdi” demez mi! “Ağabey, sen şaşırdın mı? Ben onlara seni davet etmelerini nasıl söylerim” dedim. O kadar heves etmişti ki, Siyasal İslamcı bir kadınlar grubuna konuşma yapma dürtüsü ona bunu bile söyletebilmişti!

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nden ADD'ye Türkiye'de belki de yüzün üzerinde farklı kuruluştaki konuşmalar yapmak, bana “Türkiye'deki zemini sosyal, kültürel, politik ve ekonomik boyutlarıyla algılama ve özümseme olanağını verdi.

Bir şeye çok pişmanım. Keşke her konferans sonrası ilginç bulduğum kimi olayları ve izlenimlerimi bir-iki sayfa not edebilseydim, 1500-2000 sayfalık olağanüstü bir arşiv oluşurdu.

- Değişik kültürel ve entellektüel katmanlar
- İdeolojik boyutlar, ideolojik saplantılar
- Ekonomik boyutta bireyin toplum karşısındaki tepki, silkiniş ve çırpıntıları

Binlerce yüz yüze kaldığım olayın toplumsal boyutunu resmeden bir büyük tablo ortaya çıkabilirdi.

Gençlerin ve olgun yaştakilerin duruşları, tepkileri, zengin-fakir, orta sınıf insanların farklı ve ortak yanları, ideolojik çizgilerin bireyler üzerindeki etkileri, daha neler neler... Bir de üniversite hocalığının verdiği rahatlık dolayısıyla izleyicilerle çok hoşgörülü ilişki kurma alışkanlığı söz konusu olunca, A'dan Z'ye her olaya girip tepkileri görebiliyordum.

İzleyiciye ve okura olan saygım, bu alanı daha da genişletiyordu. 2003 ya da 2004'te Bursa Tüyap etkinliğinde konferansım var. Salona girdim, 300 kişilik salon tıklım tıklım dolu. En ön sıranın tam ortasında Prof. Muazzez İlmiye Çığ ve Hayrettin Karaca yan yana oturuyorlar. Sunucu beni takdim etti, konuşmama başlamam gerekiyor.

Ancak ben Muazzez İlmiye Çığ ve Hayrettin Karaca'yı en önde görünce, durum değişti. "Sevgili izleyiciler, konuşmama bir gecikmeyle başlayacağım. Beni geciktirenler ise şu karşımda oturan sevgili dostlarım Çığ ve Karaca! Çünkü bu iki kişi, benim konferansımdan daha öncelikli insanlar" diyerekten yaklaşık 10 dakika bu iki insanla olan beraberliklerimizi anlattım.

Bütün konferanslarımda bu tür "çizgi dışı" çıkışlar yapmaktan hiç çekinmem. Bu rahat üslubumun konuşmalarıma renk ve zenginlik katması yanında, izleyicilerin konferanslarıma ilgilerini daha da arttırdığını görmüşümdür.

Konferanslarımda hep kendimi Hyde Park'taki "özgür konuşma kürsüsünde" gibi hissetmişimdir. Sadece kendi açımdan değil, izleyicilerin de soru sormakta ve her türlü değerlendirmelerde bu özgürlüğe sahip olmalarına yardım etmeye çalıştım.

Kuşkusuz salt akademik (ve bilimsel) konferanslarda izleyiciler çok daha "homojen niteliğe sahip oldukları için," izleyicilerle aramdaki dilin ve üslubun niteliği de biraz farklılık gösterir. Bu da özellikle teknik konularda konuştuğumuz dilin biraz farklı olmasının kaçınılmaz sonucudur.

Konferanslarım bana Türkiye'nin hemen hemen her kentini, dünyanın her yöresini gezme, görme ve inceleme fırsatı verdi. Türkiye'de Edirne'den Çanakkale ve Lüleburgaz'a, Trakya'nın her kentinde bulundum. Anadolu'da Şile, Ereğli, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Malatya, Urfa, Kayseri, Siirt, Gaziantep, Gazimur, Alanya, İzmit, İzmir, Bursa, Balıkesir gibi tüm yörelerinde, üniversitelerde, vakıflarda, derneklerde, sendikalarda, diğer sivil toplum örgütlerinde konferans verdim. İstanbul'da konferans vermediğim üniversite, büyük otel ve büyük konferans salonu kalmadı. Dünyada, Avrupa ülkelerinin istisnasız hepsinde, Ortadoğu'da, Kahire'de, Asya'da, Japonya'da kapsamlı konferanslarım oldu. Çok ünlü ve popüler siyasi, ekonomik ve kültürel figürlerle yan yana, bazen karşı karşıya bulundum.

Gençlik Yıllarımdan Kimi Ünlü Dostlar

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni yeni bitirmişim... Henüz 21 yaşındayım. O dönem en popüler kürsüye asistan olmuşum. O zaman “bölüm” yok, bölüm yerine “kürsü” var.

Kürsü başkanı ünlü Prof.Sabri Ülgener, Almanya'da eğitim görmüş, günlük yaşam tarzı olarak “Avrupalı kafada” ama oldukça muhafazakâr (ve mümin) bir aileden geliyor. Prof. Ahmet Kılıçbay, Prof. Gülten Kazgan ve Dr. Nuri Karacan, sağlıklı sollu bir kürsü...

Gençlik ve bekarlık yıllarımda Cihangir'de oturuyorum. Sık sık Elmadağ'daki yerlere gidiyorum. Her çevreden arkadaşlarım ve dostlarım var.

1960'ların hür gençliği, gençlik hareketleriyle sosyal yaşam da kendini bana uydurmuş. Hilton'un lobisi ya da çevredeki iki kafe-terya, bizim saat 17'den ve 18'den sonra buluşma, bir şeyler atıştırma mekânlarımız. 20'li yaşların verdiği gençlik güdülerinde dostluklarımız var. Kimlerle mi buluşuyoruz? İçinde yok yok! Faruk Süren'den Yahşi Baraz'a, Raffi Portakal'dan Ömer Garip'e, Ömer Gökay'a 3-5 yıl süren akşamüstü sohbetleri, takılmaları...

Ünlü Zahir Güvemli'nin kızı, İktisat Fakültesi'nden de arkadaşım Yeşim Güvemli tarafından Zahir Güvemli'nin Boğaz'da, Rumeli Hisarı yakınındaki yalısına sık sık davet ediliyorum. Ayla Alganlar, Beklan Alganlar, daha kimler kimler...Tiyatro, edebiyat, sanat çevrelerinden, siyasetten insanlar...

Ayşe Cebesoy'la orada tanıştım. Eşi, üç adım atlamada Türkiye'ye 15 metre 75 cm ile olimpiyat üçüncülüğünü kazandırmış Ruhi Sarıalp de aralarında... Ben de 22, 23 yaşında genç bir akademisyen olarak aralarındayım. Ve ne ilginçtir, bu insanla-

rın birçoğuyla sonraki yıllarda da karşılaştım. Sohbet ettik ve hâlâ da ediyoruz.

A'dan Z'ye yok yok. "Yolumun Kesiştiği Ünlüler" kitabımda bir-iki kişiyi ayrıntılı olarak ele almıştım. 1960'lı yıllar, Türkiye'nin 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük yıllarıydı.

İstanbul'da düzenlenen gençlik festivallerinde yaz aylarında İstanbul'u Avrupalı genç insanlar doldururdu. Beyoğlu'ndan Elmadağ'a; Beşiktaş'tan Tarabya'ya gençlerin soluğu ve şarkıları ortalığı inletirdi.

Bekârlık yıllarımda oturduğum Cihangir'de komşularım Demir Özlü, Doğan Hızlan, Halit Refiğ gibi insanlardı. Benim yaşıml onlardan çok gerilerdeydi.

Bir de Amerikalı yakın arkadaşım vardı. Adı John Meultke, beraber gezip tozardık. Türk-Amerikan ilişkileri konusunda aramızda en sert ve acımasız tartışmalar yapmamıza karşın çok da iyi dost olmuştuk. 1964'ten 1993'e kadar olan inişli çıkışlı kavgalı arkadaşlığımızı, 2005'te yayınladığım "Manastırda Bir Amerikalı" kitabımda ayrıntılı olarak yazmıştım.

1980'de Tayvan'da John bir Tayvanlı (Çinli) kızla evlenirken, nikah şahidi de ben olmuştum. 2000'li yıllarda emekli oldu ve papazlığı tercih etti, sanki günah çıkartıyor gibiydi...

John da gençlik yıllarımda tanıştığım bir kişiydi, kaderin cilvesi... En son 2011'de, Ergenekon'dan sonra, ben tutuksuz yargılanırken Levent'te görüşme olanağı bulduk. Bana göre John, Amerikan dış politikasına karşı olduğu için erken emekli oldu ve papaz okuluna giderek kiliseye sığındı. Bugün Beyoğlu'ndan ve Cihangir'den kalan 50-55 yıllık "eski gençlik arkadaşlarıyla" seyrek de olsa karşılaşıyoruz.

Bu bile büyük mutluluk veriyor. Kimi sergilerde, kokteyllerde karşılaştığımızda o eski İstanbul, Cihangir, Elmadağ günlerini anmak, Cumhuriyet'in son elli yılını ruhumuzda ve nefesimizde hissetmek gibi bir şey.

1961 Anayasası, gençlik rüzgârları, özgürlük, sanat ve sonunda Siyasal İslam'ın alttan alta gelip özgürlük denizinde bir canavar gibi karşımıza çıkivermesi...

Akademik Hayatımda Batılı ve Batıcı İnsanların “Örtülü Çatışmaları”

55 yıllık akademik hayatım boyunca “Türkiye’ye özgü” çatışma ve örtüşmelerin tanığı oldum ve bu fikir çatışmalarının bir tarafı olarak kavgada yer aldım. Bu, kaçınılmazdı... Bu coğrafyada, hele Türkiye Cumhuriyeti’nde, hele ağırlıklı olarak Müslüman olan bu ülkede aydınlar açısından bu kaçınılmazdı.

Akademik hayatımda yakın çevremdeki akademisyenlerin hemen hemen tamamı şöyle bir geçmişten (ve eğitimden) geliyorlardı:

- ABD, İngiltere, Almanya, Fransa başta olmak üzere yüzde doksandan fazlası Batı kültürü, yaşam tarzı, eğitim ve bilgi yöntemiyle şu ya da bu derecede birlikte olmuşlardı.

Kimileri 3-4 yıl, kimileri çok daha uzun süreler Batı ülkelerinin eğitim kurumlarında bulundular. Ağırlıklı olarak Batılı insanlarla ve kurumlarla temas içinde oldular. Ben de İngiltere’de London School of Economics’te UNESCO bursu sayesinde yıllarca bulundum. Sonrasında katıldığım çok sayıda akademik toplantıların yüzde doksanı, Batı ülkelerinde gerçekleşti. Sık sık sosyal ve akademik boyutlarda birlikteydik.

Akademik hayatımın 55 yılının geçtiği İktisat Fakültesi’ndeki en gencinden en kıdemlisine akademisyenlere baktığımda, hemen hemen tüm akademisyenlerin geçmişinde Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya’nın yer aldığını görüyorum.

Benim bulunduğum İktisat ve Maliye Teorisi Kürsüsü’nde Prof. Sabri Ülgener Almanya; Ahmet Kılıçbay, Gülten Kazgan ABD ağırlıklı akademik ilişki geçmişine sahiptiler.

- ABD'ye katıksız olarak yakın duranlar.

- Frankofon kimlikleriyle Fransa'yı öne çıkaranlar (Prof. Feridun Ergin'in bu durumunu "Yolumun Kesiştiği Ünlüler" kitabımda ayrıntılı olarak ele almıştım.)

Büyük çoğunluğu "Batı'dan geçip gelen" çevremdeki akademisyen tanıdıklarım, dostlarım ve uzaktan gözleyebildiklerimi şöyle bir sınıflama içinde değerlendirebilirim.

1. ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'dan gelmiş, "kapitalist sisteme ve kültüre sadık akademisyenler."

Bu grup, piyasa ekonomisini ve kapitalizmi odak noktası olarak gören, genellikle "liberal eğilimli" akademisyenlerdi.

2. Yine Batı ülkesinden geçmekle birlikte sol ve sosyalist çizgide olanlar: İdris Küçükömer, Sencer Divitçioğlu, Tarrık Zafer Tunaya, Server Tanilli, İsmet Sungurbey gibi, çok yakın dostluğumun ve yakınlığının bulunduğu insanlardı.

Bunların hemen hemen tamamı, bir-iki istisna hariç, Avrupa solunu ve sosyalizmini ideolojik olarak benimsemiş ve kısmen de özümsemiş dostlarımdı.

Bir gün Üniversite'den Taksim'e gidiyordum. Çıkışta Server Tanilli'ye rastladım. Arabama atladım, beraber çıktık. Bana, "Erolcuğum, ne zaman 'ben bir komünistim' diye konuşabilecek özgürlüğe sahip olabileceğim, o gün gelecek" diye yakınıyordu.

Sonra başına gelmedik kalmadı. Birçok seminerde beraber olduk. Ben Ergenekon'dan Silivri'de yatarken, Server Tanilli tekerlekli sandalyesinde, Taksim Meydanı'nda katıldığı protesto gösterisinde elinde "Erol Manisalı ve Mustafa Balbay'a özgürlük" yazan bir pankart taşıyordu.

3. Batı'dan geçmiş, sağ ve muhafazakâr akademisyenler de oldukça çoktu. DP dönemi, bu kesimin yolunu yavaş yavaş açtı.

Yaşam tarzı itibariyle Batı'dan geçmiş liberal ve solcu akademisyenler, bu farklı çizgilerine karşın, yaşam tarzı olarak birbirlerine benzer nitelik taşıyorlardı. Kültürden sanata, aile ilişkilerinden sosyal yaşama liberaller ve solcular arasında ilginç bir benzerlik ve ortaklık bulunuyordu.

Atatürkçülük'ten aile hayatına; sosyal ilişkilerden sanata, bu ortak kimliği görmek mümkündü.

“Hangi Atatürkçülük” ya da “Gardrop Atatürkçülüğü” gibi tartışmaların özünde, ortak sanılan kimliğin aslında tamamen yapay olduğunu görürsünüz.

Ben “Batılılık” ve “Baticılık” arasındaki siyah ile beyaz kadar büyük farkın sonraları Siyasal İslam'ın yolunu nasıl açtığını yıllarca yazdım ve halen de yazmaktayım.

Bugün (2020) geldiğimiz noktada Siyasal İslamcı anlayışın yönetimde ve uygulamada fiilen öne çıkmasının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş değerlerinin yavaş yavaş imha edilmesinin gerisinde Batılılık ile Baticılık arasındaki ilişki ve sahtecilik yatar.

Atatürk, “Batılı kafada” bir insandı. Baticılığa karşı savaşarak Cumhuriyet'i kurdu, devrimlerini uyguladı.

Baticılar, Türkiye üzerinde Batı emperyalizminin taleplerini, dinciler (ve siyasal İslam) üzerinden gerçekleştirdiler.

- Natocu askerlerden tarikatlara,
- Neoliberallerden himayecilere,

Hepsi de “Siyasal İslam”ın yolunu açarak varlıklarını sürdürmek istediler.

Üniversite içinde Batılı ve Baticı kafadakiler önce biçimsel olarak barışık göründüler. 1961 Anayasası'ndan sonra takke düştü, kel göründü. Solun ve sivil toplumsal örgütlenmelerin gelişmesi, Baticıların ipliğini pazara çıkardı. Batının ve emperyalizmin taleplerine uymak için, dinci-Baticı işbirliği kaçınılmaz hale geldi. Yeni liberaller, önemli bir rol üstlendiler.

İktisat Fakültesi'nde 1962 yılında henüz 21 yaşındayken başlayan akademik hayatım boyunca 55 yıl, Batılı-Batıcı-İslamcı kavgasının içinde oldum.

Başta yakın görünen akademisyenlerin nasıl ayrışmaya başlamak zorunda kaldıklarını birebir yaşadım. Yalçın Akdoğan 2004'te Başbakanlık danışmanıyken, "Batı ile taleplerimiz 200 yıldır ilk defa birleşti" derken, aslında bunu kastediyordu. Örtüşenler, "Batıcı-İslamcı bütünleşmesiydi."

Versay’da Bir Akşam Yemeği ve Asala’nın Terörü

Ünlü Fransa İmparatorluğu’nun en büyük skandallarına da sahne olmuş, tarihte ün salmış Paris’teki Versay Sarayı...

Ekim 1975, Versay Sarayı’nda bir yemek davetine katılıyorum. Nasıl mı? NATO üyesi Fransa’nın NATO’daki delegasyonu üye ülkelerden bazılarının “sivil konuklarına” görkemli bir akşam yemeği daveti veriyor. Ben de İstanbul Üniversitesi’nin bir profesörü olarak akademisyenlerle birlikte katılıyorum. Benimle birlikte Fransızlar bir sağcı-solcu karması yapmışlar. Benim dışımda Prof. Aydın Aybay, Prof. Yılmaz Altuğ ve Prof. Aydın Yalçın var.

Protokol şefi Fransız bayan çok titiz, ille de siyah papyon kravat istiyor. Gidip çarşıdan siyah bir papyon bile almam gerekti. Öyle ya, Fransızların ünlü Versay Sarayı’na verilen önemin bir biçimsel göstergesi bu.

Versay’ın bir salonu özel olarak hazırlanmış. Türk grubunu da farklı masalara yerleştirmişler. Benim yemek yediğim masada iki Amerikalı, bir de Belçikalı var. Sülünden pahalı şaraplara, sofrada yok yok. Hizmet eden personeli katılımcılardan daha da şık giydirmişler.

Versay Sarayı’nın bu yemek salonu adeta film setine döñüştürölmüş. Bir tek masalar ve iskemleler hariç... Saray’ın orijinal mobilyasını kullanmamak için dışarıdan getirilmiş plastik masa ve iskemleler o kadar sıırtmışlar ki! Ben dayanamıyorum ve dalgamı geçiyorum: “Her şey tamam da bu plastikler bura-

da ne arıyor?” diye takılıp masadakileri güldürüyorum. Tabii Fransız nobranlığı ve kibriyle de alay ederekten...

Fransızların geleneğinde bu gösteriş hep vardır, edebiyatçıları sık sık dile getirmişler.

Versay Sarayı’ndaki yemeğin ertesi günü başka bir “Paris Sarayı”nda ikinci yemek daveti yapıldı. Dışişleri Sarayı olarak adlandırılan başka bir tarihi yapıdaydık bu sefer. Daha da biçimsel, görkemli bir manzarayla karşı karşıya geldim. Daveti-yede ayrıntılı olarak salona nasıl gireceğimiz bile belirtilmişti.

Görkemli büyük ve çok geniş salon kapısının girişinde, filmlerde gördüğümüz XIV. Louis kıyafetli bu takdimci çok yüksek bir sesle salona doğru “Turkish Delegation” diye bizi sunacaktı.

Yaşı dolayısıyla heyet başkanımız, Prof. Yılmaz Altuğ’dı. Sunucu bizi sunduktan sonra bizim “muzip” hocamız Yılmaz Altuğ herkesi şaşırtan bir davranışta bulundu.

Türk delegasyonunu takdim ediyorum diyen ve elindeki görkemli bastonunu yere vuran adamın gidip elini sıktı. Adam çok şaşırdı, salondan da hafifçe tebessüm sesleri geldi.

Yılmaz Altuğ Hoca, aslında bu çok garipsenen davranışıyla Fransızlarla dalga geçmişti adeta. “Ben sizin kibir ve nobranlığınızı yerle bir ederek mizahi bir ortam yarattım” demişti bana göre. Çünkü kendisi Galatasaray mezunu, “Frankofonluğun” cibilliyetini çok iyi bilen, tüm dünyayı ve kültürleri özümsemiş bir insandı. Kendisini bir hocam olarak yakından tanıma fırsatım olduğu için, bunu rahatlıkla söylüyorum.

Fransızların Versay ile başlayıp Dışişleri Sarayı’nda biten bu “vodvil”leri, maalesef olağanüstü bir felaketle son buldu.

Paris’ten Brüksel’e hızlı trenle geçip bir toplantıya katılacaktım. Paris’teki son gecede Türkiye’nin Paris Büyükelçisi İsmail Erez, Büyükelçilik’te dar kapsamlı bir kokteyl yaptı. Türk profesörler ve Paris’teki üst düzey az sayıdaki Türklerden oluşan bir kokteyldi.

İsmail Erez ile daha önceden tanışıyorduk. O sıralar Asala terör örgütü çok aktif durumdaydı. Kendisine “İsmail Bey, lütfen çok dikkat edin” diye kuşkularımı da belirttim.

Ertesi sabah Brüksel trenine bindim. Daha önceden konuştuğumuz üzere Milliyet’in Brüksel temsilcisi eski arkadaşım Mehmet Ali Birand beni Brüksel’de istasyonda bekliyordu. Yüzü sapsarıydı. “Erol, sorma, Paris’te Asala, İsmail Erez’e suikast düzenledi. İsmail Bey’i kaybettik” deyince çok fena oldum, oturdum kaldım. Daha dün gece dostum, değerli insan İsmail Erez ile beraberdik ve ben ısrarla kendisine “aman dikkat edin” diye telkinde bulunuyordum.

Hemen Brüksel’deki etkinliğimi iptal edip Türkiye’nin Brüksel Büyükelçiliği’ne gittim. Kederimizi oradaki dostlarla paylaştık.

Versay Sarayı’nda başlayan ironik ve çok can yakıcı olaylar zinciri, Brüksel’de İsmail Erez’in acı haberiyle son bulmuştu.

Asala terör örgütü, emperyalist odakların etkileri, birkaç güne sıkıştırılmış bir film şeridi gibi akıp geçmişti gözümün önünden.

Yedi Yaşımdan Yetmiş Yaşıma “Silivri Maceralarım”

Henüz ilkokula başlarken bile İstanbul’un Silivri ilçesi benim için özel bir anlam taşıyordu. Rahmetli dedem Hüseyin Bey, Silivri’de hâkim olarak görev yapıyordu. İstanbul’da Fatih’te evimiz vardı ama dedemin Silivri’deki bahçeli evine her yaz gidiyorduk.

Sonra annem ve babam öğretmen olarak Silivri’de görev yapmaya başladılar. Ben de Silivri’de ilkokula başladım. Selimpaşa, Celaliye, yaz sıcağında denize girdiğim mekanlardı. Sonra Ortaköy... Orada da güzel anılarım oldu.

Kısacası, Silivri ve yakın çevresi benim için cennetten bir parça gibiydi. İstanbul’da Haseki Hastanesi’nde doğmama karşın nüfus kâğıdında doğum yeri Silivri olarak yazılmış. Herhalde kolaylarına geldi. Öyle ya, dedem Silivri’de hâkim, hemen nüfus kâğıdım Silivri’de çıkarılmış olmalı... Ya da annem doğumdan sonra Silivri’deki eve geldiği için, nüfus kâğıdımı oracıkta çıkarmak işlerine gelmiş.

Bir defasında ilginç bir şey oldu. Dedemin evinin bahçesinde yetişen bir soğan, babamın dikkatini çekmiş... “Soğanın cücüğünün üzerinde ikinci bir cücük daha uzanmış”. Babam işleri dolayısıyla İstanbul’a dönerken, beni ve “ilginç soğanı” da yanına aldı.

O yıllarda Trakya otobüsleri Sirkeci Garı’nın bitişiğinde bulunan otobüs garajından çalışıyorlardı. Sirkeci’de otobüsten inince, babam elimden tuttuğu gibi Cumhuriyet gazetesine götürdü. Elimde de şu ilginç soğan cücüğü...

Cumhuriyet'te o yıllarda Pazar günleri son sayfanın yarısı "İster İnan İster İnanma" başlığı altında ilginç olaylara değinen haber ve resimleri içeriyordu. Ve bendeniz, 6-7 yaşlarındaki Erol Manisalı, bir hafta sonra bu sayfada boy gösterdim, soğanı yetiştiren çocuk olarak...

Cumhuriyet gazetesindeki ilk buluşmam bu kadar eskiye gidiyor! 1970'li ve 1980'li yıllardayken İlhan Selçuk'a ara sıra takılırdım. "İlhan Ağabey, Cumhuriyet'te ben senden de eskiyim" derdim. Demek o yıllarda da bizim evde Cumhuriyet okunuyormuş, bu da onun kanıtı!

Çocukluk yıllarımda Silivri'de, daha sonraki yıllarda hatırladığımda beni etkileyen iki olay oldu:

Birincisi ilkokulda, Kepirtepe Köy Enstitüsü'nden gelen Oktay Öğretmen'in diğer öğretmenlerden çok farklı ve etkileyici olması.

İkincisi ise Marshall Yardımı ertesinde Silivri'ye de gelen ABD'li "kimi uzmanların" benim kulak misafiri olduğum konuşmaları... Ben 7-8 yaşlarında bir çocuğum. Bir demir tekerlekli traktörün yanındayım. 5 metre ilerimde yanlarındaki bir tercüman aracılığıyla Türk yetkililere soruyorlar: "Bu Rus traktörü ne zamandan beri Silivri'de?"

Rus traktörü, Amerikalıların ilgisini çekmiş. Uzun yıllar sonra bu anekdotu anımsamam ilginç. Marshall Yardımı, NATO, Türkiye'nin imzaladığı tek yanlı anlaşmalar ve sonrasını...

7-8 yaşlarımdayken duyduğum birkaç cümlenin hâlâ hatırlanması, aslında, Türkiye'nin dönüşüm sürecinin istasyonları arasındaki geçişler... Ama yine de çocukluk yıllarımda Silivri, benim için bir cennetti. Ve uzun yıllar sonra, -60 yıl sonra- Fetö ve ortakları tarafından Silivri'de bir hapis haneye kapatılacaktım. Çocukluğumda dedem Hüseyin Bey'in yargıç olarak uzun yıllar yaşadığı Silivri, benim için 60 yıl sonra cennetten cehenneme dönüşecekti. Ve ayrıca Silivri'de malum hastalığa yaka-

lanacak, İstanbul'da doğduğum Haseki Hastanesi'nde kanser ameliyatı olacaktım.

Hem İstanbul-Silivri hattı hem de tam paralelinde Haseki-Silivri Hapishanesi hattı... Gidiş gelişlerde cankurtaran bile kullanmadılar. Hapishane-Haseki yolculuklarım, zırhlı jandarma otosuyla yaptırıldı.

60 yıl arayla cennet ve cehennem istasyonları arasında gidip geldim. Çocukluğumun cennet Silivrisi, 60 yıl sonra faşizmin cehennemine dönüştürülmüştü.

Attila İlhan'la Çatıştığımız Şeyler

Attila İlhan ile 2005 yılındaki vefatına kadar yıllar boyu uzun sohbetlerimiz oldu. Vefatından önceki yıllarda 7-8 yıl boyunca hiç aksatmadan Salı ve Perşembe günleri bazen Bilgi Yayınevi'nin Beyoğlu'ndaki ofisinde, bazen Gezi, Divan ve Taksim Etap Oteli'nin pastanelerinde bir araya gelerek dünya, Türkiye, sanat, edebiyat, fikir çevreleri ve sorunları, A'dan Z'ye konuşmadığımız şey kalmıyordu.

Her buluşmamızda ona gelen, bize gelen mektuplardan, kitaplardan, belgelerden ilginç bulduklarımızı masaya yığar ve üzerinde tartışırdık. Adeta birbirimizin “Midas'ın Kulakları” misali, haykırma mekânı olmuştuk.

Bazılarında dışarıdan bir-iki dost da katılmışlardı. Orhan Karaveli, Aytunç Altındal, Banu Avar, Cengiz Özakıncı, Yıldız Sertel gibi ortak dostlarımız da bulunmuşlardı.

Bir seferinde Attila İlhan bana “aklı başında, konulara biraz aşına bir genç yanımda oturup konuşma ve tartışmalarımızı not alıp kitaplaştırsa, aslında çok yararlı olur” demişti. Ben de buna dayanarak bir seferinde “senden benden başka kimse yazamaz, işin özü kaybolur. Ya sen ya ben yazmalıyız” demiştim.

Bana “sen gençsin, hafızan benden daha iyidir, sen kaleme almalısın” önerisinde bulundu. Ben de bu ortak “temenni” doğrultusunda sohbetlerimizi içeren dört kitap yayımladım. Üç tanesi sağlığında yayınlandı. Bir tanesini de beklenmedik ani vefatından sonra yayımlamıştım. Şunlardı:

- Attila İlhan'la 1000 Saat, Bilgi Yayınevi, 2001
- Attila İlhan'la Siyaset Güncesi (Der Yayınları, 2004)

- Attila İlhan'la Akıp Giden Düşünceler (Der Yayınları, 2005)
- Attila İlhan'la Hayatın İçinden (Tarihçi Kitabevi, 2012)

Attila İlhan'la bazı konularda önemli görüş ayrılıklarımız oldu. Köy Enstitüleri ve Dil Devrimi, bunların başında gelen ikisiydi.

Attila İlhan, Köy Enstitüleri'ne neden karşı çıkıyordu? Bilindiği gibi fikir altyapısı Atatürk'ün sağlığında ortaya konan, bu amaçla Tonguç başta olmak üzere bir ekiple ön hazırlıkları başlatılan Köy Enstitülerimiz, sadece 1940-1950 yılları arasında bile olağanüstü bir başarı sağlamıştı. Kırsal alanda, halkın üretim ve toplumsal bilinçlenme alanlarında hızlı değişimine yol açmıştı.

Avrupa'nın çağdaş değerlerinden pratik uygulamalardaki başarıya kadar gelişmeye neden olmuştu. Bu gerçeklere karşın Attila İlhan neden Köy Enstitüleri'ne karşı çıkıyordu? Çünkü Attila İlhan'ın düşünce sisteminde toplumsal değişimin ve sosyalizmin ancak kentleşme sonucu ortaya çıkabileceğine dair bir önyargı söz konusuydu.

Çünkü Avrupa'daki dönüşümde bunu görmüştü.

Ancak Türkiye'nin koşullarıyla Avrupa toplumlarının koşulları çok farklıydı. Atatürk de "Avrupalı kafada bir insan" olmasına karşın, bu gerçeği görmüştü.

Attila İlhan'a göre Köy Enstitüleri halkı daha çok kırsal alanda tutacak, kentleşmeyi yavaşlatacaktı.

Ben Köy Enstitüleri'ni iyi incelemiş, oradan yetişen birçok önemli insanla yoğun sohbetler yapmış, hatta daha ilkokulu Silivri'de okurken "Kepirtepe Köy Enstitüsü" mezunu Oktay Öğretmen'in öğrencisi olmuş, onun diğer öğretmenlerimden ne kadar farklı olduğunu hayranlıkla gözlemiş biri olarak, çok farklı düşünüyordum.

Vefa Lisesi'ndeki öğrenciliğimde Lise'nin Kültür Kolu başkanıyken, Hasan Ali Yücel'i anma toplantıları yapmış biri olarak apayrı bir dünyada ve düşünce tarzındaydım. 1964 yılında

doktora öğrencisiyken İsrail'deki Kibutzları da gidip yerinde inceleme şansım olmuştu. Sovyetler Birliği'nin kolhozlarını da kitaplardan, çalışanların çocuklarından öğrenmiştim. Ve bizim Köy Enstitüleri'nin ne kadar başarılı olduğunu tüm dünya onaylamış, örnek olarak almıştı. Bu gerçekleri Attila İlhan'la "çok sıkı hatta sert" tartışmalar altında karşılıklı yorumluyorduk. Hatta 1-2 ay "Köy Enstitüleri dolayısıyla" ara bile vermiştik. Biraz küskünlük olmuştu. Ama Attila İlhan bu konuda fikrini değiştirmede. Ama açık açık eleştiren yazılar da yazmadı. Aramızdaki samimiyet dolayısıyla bana açılmıştı.

Attila İlhan'la aramızdaki ikinci fikir ayrılığı ise Cumhuriyet Türkiye'si'nin Dil ve Türkçe Devrimi üzerinde oldu. Dil Devrimi'nin Türkiye'yi geçmişten kültürel olarak kopardığı düşüncesine sahipti.

Fazla radikal buluyordu, buna gerek olmadığı düşüncesine sahipti. Bu nedenle de Türkiye'deki muhafazakâr çevrelerin önemli bir bölümü tarafından sempati ile karşılandı. Muhafazakâr odaklar tarafından biraz da istismar edilmişti.

Bu konuda bazı haklı taraflarının bulunduğunu ben de kabul ediyorum. Ancak Osmanlı'nın Arapçı dokusunu bertaraf edip çağdaş uygarlık değerlerine geçebilmesi için bu radikal önlemler adeta vazgeçilemez hale gelmişlerdi. Cumhuriyet kurulurken, bağımsızlık kazanılırken yalnız dış düşmanlarla değil, içerideki gerici ve işbirlikçi odaklarla da savaşılmıştı.

İç dinamiklerimizdeki bu kısır döngü, muhafazakâr ve Arapçı odakların yarattıkları olumsuzluklar, önlemlerin radikal olmasını zorunlu kılıyordu.

Attila İlhan bence içindeki sol ve ilerici güdüyle kültürünün ve sanatçı kimliğinin geçmişle olan bağları arasında biraz da sıkışıp kalmıştı.

Ancak bu çelişki, bu coğrafyada yaşayan tüm yazar ve düşünürlerin bir bakıma ortak ve kalıtsal çelişkileridir. Aynı du-

rum İranlı ve Arap bölgesi aydınları ve sanatçıları için de yakın tarihte yaşanmıştı. Halen de yaşanmaktadır.

Attila İlhan da bu tutuklulardan birisidir. Atatürk, bu nedenle yerel değerlerle Avrupa'nın çağdaş değerleri arasında bir sentez kurmaya çalıştı. Dil Devrimi'ndeki radikalliği, bu senteze varmak için kaçınılmaz bir uygulamaydı. İç dinamiklerimizin çelişkileri kimi sorunları da yaratacaktı. Nasıl kanseri def etmek için organı kesmek zorunda kalıyorsak...

Londra'da Türk Sergisi Açmak Bana mı Kaldı?

1960'lı yılların ortaları, Londra'da, London School of Economics'te Uluslararası İlişkiler alanında eğitim görüyorum. Herkesle çok yakın temasım var. Ünlü Türkolog Dr. Andrew Mango, BBC Türk seksiyonunun başında... BBC'nin binası, L.S.E.'nin, benim üniversitenin tam karşısında... Ana yolu geç, binaya gir, 200-300 metre mesafe.

L.S.E'de, Dışişleri Bakanlığı'ndan Ülkü Başsoy ile yakın arkadaş oluyoruz ve bugün de görüşüyoruz.

Prof. Emre Gönensay da L.S.E'de... Bilindiği gibi yıllar sonra Tansu Çiller döneminde Çiller'in dış ilişkilerde sağ kolu oldu. Gazeteci Oktay Ekşi, o ara Türkiye'den ayrılmış, Londra'daki Türk Konsoloslugu'nda çalışıyor.

BBC Türk seksiyonunda Hilmi Yavuz ve daha başka stajyer Türkler... Hepsiyile de yakın dostluğum sürüyor.

Londra'dayken de Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'ndaki Dış İlişkiler Komisyonu başkanlığım sürüyor. Sık sık Brüksel'e, Strasburg'a gidip Avrupa Konseyi Gençlik Örgütü toplantılarına TMGT'yi temsilen katılıyorum.

Londra'daki Kıbrıslı Türklerle de yakın ilişkim var. Soho'da Kıbrıs Türk Kültür Merkezi'nin şubesi bulunuyor. Oraya sık sık gidip Kıbrıslı Türklerle siyasi ve kültürel konuları konuşuyorum.

Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği'nde Zeki Kuneralp görev yapıyor. Zeki Kuneralp kim mi? Ünlü Ali Kemal'in oğlu. İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde Zeki Kuneralp, Dışişleri

Bakanlığı sınavına giriyor ve kazanıyor. Bakanlık ilgilileri İnönü'ye gidiyor ve sınavı kazanan kişinin Ali Kemal'in oğlu olduğunu söylüyorlar. İnönü, tarihe geçen o ünlü yanıtını veriyor: "Sınavı kazanmış mı, kazanmış. Öyleyse bana ne diye soruyorsunuz ki?" Cumhuriyet Türkiye'si'nin "erdemini" kanıtlayan bir söz oluyor.

İnönü'nün bu duruşu bile Cumhuriyet'in ve devrimlerinin ne kadar ilerici olduğunun çok açık bir kanıtıdır. İşte bu Zeki Kuneralp'ı ben de ziyaret ediyorum. Bu bir nezaket ziyareti...

Aklıma bir fikir geliyor. TMGT'den yetiştiğim ve Avrupa Konseyi Gençlik Örgütleri'nde yıllardır çalıştığım için, L.S.E'de Türkiye'yi kültürel olarak tanıtan bir sergi düzenlemek istiyorum. Hatta L.S.E'de tanıdığım bir-iki Yunanlı öğrenciye de konuyu açıp, Türk-Yunan ortaklaşa bir sergi fikrini öneriyorum. Yunanlı öğrenciler bir-iki gün aralarında konuştuktan sonra önerimi kabul etmiyorlar. Ben de "biz yaparız" diyerek (L.S.E)'deki Türk arkadaşlara öneriyorum, kabul ediyorlar. Londra'daki Türk ve Kıbrıslı Türk şirketlerin ürünlerinden de yararlanmak istiyorum. Paşabahçe Şişe Cam, Sümerbank ve 5-6 şirket daha var, çoğunluğu kamu kuruluşu olmak üzere.

Şimdi işin en zor kısmı geliyor. Üniversite yönetiminden izin ve salon istiyorum. Çok şaşıyorlar, uzun görüşmelerden sonra kabul ediyorlar.

Gidip bizim Büyükelçi ile görüşüyorum, açılış kokteylinde sunulmak üzere içecek malzemeyi tedarik etmelerini talep ediyorum. Zeki Kuneralp de şaşıyor ama kabul ediyor.

4-5 Türk, gönüllü olarak 2 ay kadar çalışıyoruz. Arabası olan bir arkadaş ulaşımı sağlıyor. Sergilenmek üzere ödünç aldığımız malların sigorta paralarını kendi cebimizden ödüyüz.

Ve sonunda 3 günlük tanıtım sergimiz, L.S.E. içinde görkemli bir kokteylle açılıyor. Büyükelçi Zeki Kuneralp de açılışa geliyor ve organizatör olarak bana teşekkürlerini bildiriyor.

Ufak da olsa bir-iki az tirajlı gazetede haber bile yapılıyor.

Herhalde L.S.E’de bir ülke ğrencilerinin dzenlediğı ilk ve son tanıtım sergisi olmuştur.

Yavru kurtluktan çok küçük yaştta başlayan izcilik hayatım, Vefa Lisesi yıllarında lisenin Kültür Kolu Başkanlığı’nı yürütmüş bulunmam ve nihayet Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı’nda yıllardır Dış İlişkiler Komisyonu Başkanlığı’nı yürütmem, beni L.S.E’de böylesine çizgi dışı bir organizasyona itti ve bunu başarılı bir biçimde gerçekleştiriyorum.

şaşıran sadece İngilizler değıldi, bizim Türklerden de birçok insanın yadırgadığını sanıyorum. Bunu açık açık ifade edenler bile oldu. Ama bendeniz kendi inandığım ve bana mutluluk veren bu tür etkinliklerden hiç kopmadım, hep kovaladım. Kim bilir, belki de biraz çizgi dışına girme egom buna neden olmuştur!

Daha sonraki yıllarda bu dürtü ve iğdm, 1982-1992 yılları arasında aylık, uluslararası “Middle East Business and Banking” dergisini çıkarmama ve Türkiye’yi tanıtımama, 1984-1994 yılları arasında her yıl Mayıs ayında Uluslararası Girne Konferansları’nı eksiksiz düzenlememe; Avustralya’dan Kanada’ya bütün dünyadan uzman ve akademisyenleri, bürokratları ve siyasileri “Denktaş’ın ayağına”, KKTC’ye getirmeme yol açtı.

Arkamda ne bir siyasal parti, ne bir şirket, ne bürokrasi ve ne de devlet vardı. Sadece “akademisyen Erol Manisalı olarak” inisiyatif aldım ve uyguladım.

Bu işleri bir niversite hocasının, bir düşünürün yapabileceğini kanıtlamaya çalıştım.

Kıbrıs Vakfı'nın Sonu ve Asil Nadir'in Başına Gelenler

Kıbrıs Araştırmaları Vakfı, 1990'da Ankara'da, Devlet Konuk Evi'nde verilen çok görkemli bir törenle kurulmuştu. Büyükelçi Korkmaz Haktanır, Mümtaz Soysal ve ben deniz, vakfın kurulması gerekliliğini savunan ve öncülük eden kişilerdik.

Dışişleri Bakanlığı adına en fazla çabayı da değerli insan, Büyükelçi Korkmaz Haktanır göstermiştir. Mümtaz Soysal ve ben deniz de akademik dünyadan destek verenlerin başında geliyorduk. Vakfın amaçları neydi?

Kıbrıs Sorunu'nu dünyadaki ve Türkiye'deki ilgili çevrelere araştırmalarla, yayınlarla, konferanslar ve seminerler düzenleyerek anlatmak; Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye'nin gasp edilmesi istenen haklarını geri almak, Kıbrıs Türk kültürünü ve halkın bağımsızlık çabalarını ortaya koymak ve desteklemek, başlıca amaçlardı.

Ben zaten gırtlığıma kadar Kıbrıs Sorunu'nun içindeydim. Ta TMGK yıllarımdan, Avrupa Konseyi Gençlik Örgütü'ndeki çabalarımın beri;

- Rauf Denktaş ile çok yakın ilişkim vardı. Bunları Kıbrıs konusunda yazdığım 8 kitabımda ayrıntılı olarak anlattım, ortaya koydum.

- 1984'ten beri, her yıl Mayıs ayının ilk haftasında Girne'de "Uluslararası Girne Konferansları" düzenliyordum. (1984-1994 arası yapıldı.) Yabancı konuklar, benim kurucusu ve yöneticisi olduğum konferanslara "Mini Davos" adını vermişlerdi.

- Çıkardığım Middle East Business and Banking aylık dergisi her sayısında Kıbrıs'a geniş yer ayırıyordu.

- İstanbul Üniversitesi'nin 1979'da kurduğu "Avrupa ve Ortadoğu Araştırma Merkezi"nin başkanlığını yürütüyordum. Bu bağlamda Kıbrıs Sorunu, araştırmalarımızın kapsamı içinde yer alıyordu.

- Ulusal ve uluslararası basında Kıbrıs üzerine makalelerim sıkça yayınlanıyordu.

Bu bağlamda, Kıbrıs Araştırmaları Vakfı kurulurken benim de bu işin içinde başta gelenlerden biri olarak yer almam zaten çok doğaldı, başı çekenlerden biri konumundaydım.

Vakfın kuruluş toplantısında akademisyenlerden siyasetçilere, Dışişleri Bakanlığı'ndan basın ve iş çevrelerine, yok yoktu.

Birkaç önde geleni sayayım: Coşkun Kırca, Mümtaz Soysal, Ertuğrul Kumcuoğlu, Korkmaz Haktanır, Asil Nadir, Faruk Loğoğlu, sadece birkaç tanesi.

Ağırlıklı olarak Atatürk Cumhuriyeti'nin değerlerini savunan Atatürkçü çevreler olarak yer aldık. Emperyalizme karşı, demokrasiyi, laikliği ve ulusal çıkarları koruyan insanlar başta geliyordu. İş çevrelerinden de Koç ve Sabancı grubu destekliyordular. Sabancı grubunun KKTC'de Sabancı Öğrenci Yurdu bile vardı. Vehbi Koç, Denктаş'ı birkaç defa ziyaret etmişti. Kıbrıslı önde gelen iş adamı olarak Asil Nadir, var gücüyle destek verdi.

Asil Nadir, en büyük maddi desteği verendi. Bu yüzden de başına gelmedik kalmadı.

1989'da Sovyetler Birliği dağılınca, ABD Büyük Ortadoğu Projesi'ni (BOP) devreye soktu. Kıbrıs da bunun içindeydi. ABD'nin Kıbrıs'tan sorumlu diplomatı Nelson Ledsky, Londra'da Asil Nadir'i yemeğe davet eder. ABD'nin Denктаş'ın yerine kendisini getirmek istediğini söyler. Asil Nadir bu öneriyi Ankara'da Korkmaz Haktanır'a iletince, kızılca kıyamet kopar.

Bir bahane bulunarak Asil Nadir İngiltere'de hapse atılır.

Kıbrıs Vakfı'na en büyük desteği veren Asil Nadir, böylece emperyalizm tarafından cezalandırılır.

Aynı odaklar, BOP için, yıllar sonra, Ergenekon ve Balyoz Operasyonları'yla saldırgan politikalarını bugün de sürdürüyorlar. Bugün Doğu Akdeniz'deki enerji ve enerji yolları meselesinde aynı kavga sürüyor. AKP sonrası Kıbrıs'ta izlenen politikalar, Türkiye'yi zora soktu. Ve başa dönelim: 1990'da kurulan Kıbrıs Araştırmaları Vakfı Başkanlığı'na "zorla beni getiriyorlar", Mümtaz Soysal da başkan yardımcısı oluyor. Oysa ben Soysal'ın başkan olması için ısrar ediyordum. Soysal da başkan yardımcısı yapıldı. Galiba o yıllardaki benim "çok aktif çalışmalarım" bunda etkili oldu.

Ve "demokrasiyi, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını ve Atatürkçülüğü savunan bizler", Ergenekon ve Balyoz Operasyonları'yla Siyasal İslam'ın (FETÖ) ve emperyalizmin hedefi oluyorduk. Ve bizler Silivri'ye gönderilince, Kıbrıs Araştırmaları Vakfı da önce fiilen, daha sonra da hukuken sona erdi.

Vakfın kuruluşu ve ortadan kalkışı, çok ilginç bir biçimde, ABD ve İngiltere'nin BOP sürecini yürütmeleriyle paralel gitti. BOP ortaya çıkıp gelişirken, Kıbrıs konusu (ve Kıbrıs Vakfı) da sorunlar yumağının içine kilitlendi.

Bugün Doğu Akdeniz'de süren enerji ve su kaynakları ve yolları savaşıyla KKTC'nin (ve Kıbrıs Vakfı'nın) süreci ve sorunları, adeta bir izdüşümü gibi yürümüştür.

2003 yılında Başbakan Erdoğan, Kıbrıs konusunda bir açıklama yapmıştı: "Bu iş Denктаş'la yürümez, 40 yıllık Kıbrıs politikamız değişecek" demişti. 2003'ten bu yana (2020) Kıbrıs, Ege ve Doğu Akdeniz'de Türkiye aleyhine ortaya çıkan gelişmeler, bir gerçeği ortaya çıkardı. Türkiye için Kıbrıs Sorunu, bölgede Türkiye Cumhuriyeti'nin "varoluş" sorunuyla özdeşleşmiş durumdadır. Çünkü Türkiye için KKTC, Ege'ye, Akdeniz'e ve dünyaya "çıkış" sorunu olmuştur.

- Deniz içi ve deniz altı kaynakları dolayısıyla...

- Su üstü ve deniz içi yolları dolayısıyla...
- Ve hava sahasının geçişi ve güvenliği dolayısıyla...

Kıbrıs Adası'nın (ve KKTC'nin) de içinde bulunduğu küresel ve bölgesel kavgada Türkiye'de Siyasal İslam odaklı bir fiili yönetimin iktidarda oluşu emperyalist küresel odakların işine gelirken, Türkiye'nin ulusal çıkarları aleyhine sonuçlar doğurmaya başlamıştır.

Çünkü Siyasal İslam, dün olduğu gibi bugün de emperyalist odakların en önemli bölgesel araçlarından birisidir.

Özal, Rauf Denktaş'ı Neden Kıskanırdı?

Özal'ın Başbakanlık yılları, özellikle 1985-1989 arası, “astığı astık, kestiği kestik” popülaritesinin çok yüksek olduğu zamanlardı. Ve o aralar ünlü Türk Kurultayları başlıyor. 1989 sonrası Türki Cumhuriyetler ortaya çıkınca, bu kurultaylar Özal için adeta gövde gösterisi haline dönüşüyor.

Liberal cepheyle arası çok iyi olan Özal, Türki Cumhuriyetler üzerinden sağa ve milliyetçi çevrelere de sıcak mesajlar veriyor.

Öyle ya, Kıbrıs Türkleri de “Dörkilerden.” Hem de en alasıyla. Londra'yla (ve Batı'yla) olan sağlam ilişkileri de söz konusu. Hem “Türki” hem de İngiltere ile geleneksel olarak çok yakın. Ve KKTC'nin başında, Rauf Denktaş gibi Türki Cumhuriyetlerde de popülaritesi artmaya başlayan bir önemli kişilik var.

Hele Anadolu, hele Türkiye, “Denktaş başköşede” halkın kalbinde yer almış, bir sevgi seli söz konusu. Ben bunun birer tanığıyım. Türkiye içinde Rauf Denktaş'a refakat ettiğim çok sayıda toplantı ve konferans oldu. Bazılarını zaten ben düzenledim.

Bu toplantılarda Rauf Denktaş'a karşı halkın sevgisi olağanüstüydü. Ve Antalya'da yapılan Türk Cumhuriyetleri toplantısına Özal'la birlikte Denktaş da katılıyor. Ve halkın Denktaş'a verdiği alkış desteği Özal'inkinden kat kat fazla oluyor.

Ve Özal buna çok bozuluyor tabii. Davranışları ve Denktaş'a olan tutumuyla bunu açık açık gösteriyor, saklamıyor.

Tam da bunun ertesinde Özal'ın Göcek'teki Cumhurbaşkanlığı mekânında Rauf Denktaş'la buluşup görüşme yapması

söz konusu... Korkmaz Haktanır, Dışışleri adına Kıbrıs'la ilgili ilişkileri yürüten Büyükelçi olarak bu “özel” toplantıya katılıyor. 3-4 kişilik özel bir mekânda yapılan “sosyal ağırlıklı” bir görüşme...

Denktaş da tam o sıralar yeni bir fotoğraf albümü hazırlamış. Fotoğrafçılık, hobi olarak hayatında önemli bir yer tutar.

Özene bezene hazırlanmış kalın, renkli albümünden bir tane de imzalayıp Özal'a getirmiş, buluşacaklar ya, elden verecek. Ve Özal, Denktaş, Haktanır beraber... Denktaş yeni gelmiş, yeni kanepelere yayılmışlar, kahvelerini içecekler. Denktaş, imzaladığı, itinayla hazırlanmış albümü Özal'a veriyor.

Şimdi Korkmaz Haktanır'ın bana anlattığı cümleleri aynen tekrarlıyorum: “Özal, Rauf Denktaş'ın nezaketle uzattığı albümü aldı, açıp şöyle bir göz gezdirme nezaketini bile göstermeden yandaki boş kanepeye fırlattı. Donup kaldım. Yerin dibine geçtim. Denktaş, olgun bir tavırla, hiçbir şey olmamış gibi, her zamanki nüktedan haliyle esprilerini sıralamaya başladı.”

Rahmetli Korkmaz Haktanır ile çok yakındık. Bütün bunları başkalarına anlattığını hiç sanmıyorum.

Anadolu insanının Denktaş sevgisi çok büyüktür. Bugün, yıllar sonra bile “eskilere” Denktaş dediğiniz zaman, gözleri parlar.

Ankara politikacılarında pek bulamadıkları içtenliği ve insani duyguları Denktaş'la hissettiklerine inanıyorum. Onu 1974'ten 2012'ye kadar çok yakından, ailesiyle birlikte tanıma şansına eriştiğim için de çok mutluyum. Ayrıca 2011'de “Denktaş'ın Öbür Yüzü” kitabımı yayımladım.

Benim de resimlerimi çekmiş, imzalayıp bana vermişti. Hayatımda yer alan önemli insanların başında gelmiştir.

Evet, Anadolu insanının Denktaş sevgisi, Özal'ı kıskandırmıştı.

Kıbrıs'ta Bir Müze Ev

Kıbrıs Sorunu'yla bağlarımın gençlik yıllarına kadar gittiğini kitabın bazı bölümlerinde dile getirmiştım. Ta 20'li yaşlarda, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'nda (TMGT) başlayan bu bütünleşme, bugüne kadar aksamadan sürdü.

1980'li yılların ikinci yarısında Kıbrıs'a ve Kıbrıs Sorunu'na gönül verenler, sık sık konuşuyorduk. Şükrü Sina Gürel, Halit Refiğ, Doğan Koloğlu, Atilla Midillili, Korkmaz Haktanır, Önal Akalın ve lise ve fakülteden benim birkaç yakın dostum...

“Bir kooperatif kuralım. KKTC'de bir تنها köşede basit, mütevazı yazlık evlerimiz olsun. Bu vesileyle Marmaris, Bodrum yerine KKTC'yi tercih edelim” diye düşündük. 2-3 Kıbrıslı dostumuz bize katıldılar.

1990'da bir kooperatif kurduk. 23 Kıbrıs sever dost olarak. Girne ile Beşparmak Dağları arasında, Zeytinlik köyünün kuzeyinde, 23 kişiyi barındıracak dağın başı bir arazi aldık.

Bir ihale açtık. Kıbrıslı bir inşaat firması en düşük fiyatı verdi ve ihaleyi aldı. 80-90 metre kare kapalı alanı olan evler 1993'te bitti.

İşler Türkiye'deki gibi değil. Yolu kendimiz yaptırдық. Elektrik, suyu kendimiz ta Girne'den, kilometrelerce uzunluğunda çektik. Ev inşaatından çok daha fazlası altyapı harcamalarına gitti. Evimin harcamalarını finanse edebilmek için Cihangir Oba Sokak'taki çok zarif bir yeri de satmak zorunda kalmıştım.

Ve tam on yıl, 1993'ten 2003'e kadar yaz aylarında, kimi zaman da kış aylarındaki tatillerde bu evde ailece yaşadık. Rauf Denktaş'ın yazlık evi 5 km mesafede, deniz kenarındaydı. Sık

sık kendisini eşimle ve çocuklarımla birlikte ziyaret ediyorduk. Aileden biri gibiydik.

Ara sıra Rauf Denктаş da benim evime gelirdi, birlikte karpuz, kavun yerdik. Hem de habersiz, pat diye, kendi kullandığı otomobille geliverirdi.

Girne'deki Milli Arşiv Dairesi Eski Müdürü Mustafa Haşım Altan ile çok yakınız. Benim düzenlediğim "Uluslararası Girne Konferansları"na eksiksiz katılmış, benim kitaplarımı eksiksiz okuyor. Benim için bulunmaz nimet... Onun eşi ve benim eşim, hep birlikte KKTC'nin en ıssız köşelerine kadar gidiyoruz.

Milli Arşivci olduğu için Kıbrıs'la ve bölgeyle ilgili bilmediği şey yok. Ben 1974'ten beri fiilen yaşadığım KKTC'yi sanki bir daha yeniden keşfediyorum.

Ve 10 yıl boyunca KKTC'de antropolojik olarak elime geçen her şeyi toplayıp bahçede değerlendiriyorum. Kemerler, değirmen taşları, bilmediğim ağaç türleri, eski Kıbrıs arabası, ahşap oyma el işleri, eski kilimler, sökülüp hendeğe atılmış dev zeytin ağacı kökleri, hepsini bahçeye topluyorum.

Ve bahçede yaptıklarım ve topladıklarım:

- 1) Hiç yardım almadan, tek başıma yedi adet kemer yaptım. Bir tanesi çok büyüktü; ay aralığı 7,5 metre, ortada kilit taşı, yüksekliği 3 metre 20 cm.

Açılışını 31 Ağustos 1996'da Rauf Denктаş'a yaptırdım, kurdeleyi kendisi kesti.

- 2) Arka bahçede 5 metre kadar "höyük" biçimli bir tepelik vardı. Üç hafta boyunca her gün 7-8 saat çalışarak sembolik bir mağara oydum. 1,60 m yüksekliğinde 2'ye 1,5 metre genişliğinde... Denктаş bile içine girip oturdu, kadeh tokuşturduk.
- 3) Dev değirmen taşı: İstanbul'dayım, Mustafa Haşım Altan'dan eve telefon geldi. "Erol Hoca, Girne-Lefkoşa yolu açılıyor, ağır inşaat makineleri çalışıyor. Koca bir değirmen taşı da çıkmış, hendeğe yuvarlayıp bırakmışlar."

Cevabım, “hemen bir kepçe kirala, kaç paraysa veririm, evin bahçesine, yolun kenarına gelecek şekilde bıraksınlar” oldu.

Ve bugün, o atılıp bırakılan değirmen taşını halka kazandırdığım için çok mutluyum.

- 4) 100 yıllık, yaylı, eski bir Kıbrıs at arabası, eskilerin “te-nezzüh arabası” dedikleri türden, “nezih”ten geliyor.
- 5) Ve Ercan taşından yapılmış “çeşme aynası” hâlâ yerindeymiş.
- 6) Şöminenin üzerinde çok eski bir Kıbrıs evinden çıkma dev bir “oymalı ahşap.”
- 7) Ve II. Şuppiluliuma’nın Suriye’de Lazkiye önlerine kadar gelip Kıbrıs Adası’na kovaladığı düşmanların arkasından söyledikleri: Çivi yazısıyla yazılmış, orijinali Ankara’daki Anadolu Uygarlıkları Müzesi’nde... Mustafa Haşim Altan fotokopisini getirtti, ben de tıpkısının aynısını Ercan taşı üzerine oydum ve evin en görünür yerine astım.

Eşim ve çocuklarım denize giderken ben bunlarla uğraşıyordum. Birkaç ilginç “replika”yı da Rauf Denктаş’a armağan ettim.

Bir seferinde Mustafa Haşim Altan’la bir yere gidiyoruz. Geçtiğimiz yolda ağır makineler var. Palmiye ağaçlarını kepçeyle söküp sağa, sola, hendeklere atmışlar.

Bir kamyon tutuyorum ve 5 metre boyundaki dev bir palmiye’yi götürüp evin önündeki kaldırıma diktiriyorum. En azından bir tanesini kurtarmış oldum.

Kıbrıs’ta 1995’teki büyük orman yangınından sonra kendi imkanlarımla 1500 Edremit zeytin fidanı getirterek yanmış bir alana diktirmiştım.

Yine 1997’de Tugev ve Kıbrıs Araştırmaları Vakfı olarak İstanbul’da “Kıbrıs Ormanı” kurduk. Fatih Köprüsü’nün Anadolu çıkışında, sağ tarafta kalır.

Kıbrıs'taki evi ben “bir amatörün müzesi” gibi düşünüyorum. 2003'te Rauf Denktaş KKTC Cumhurbaşkanlığı'ndan ayrılmak zorunda bırakılınca, evin anahtarını Girne'deki bir komisyoncuya giderek teslim ettim.

Ama o evde yaptıklarım, 10 yıl boyunca benim için büyük bir mutluluk kaynağı oldu. Kemerlerim, değirmen taşı, oyma çeşmem hâlâ yerli yerinde duruyorlarmış. Bana da bu yeter, hiç pişman değilim.

İstanbul'un Bir Parçası Olmak: Şah Pehlevi ve Süreyya Bile Var...

İstanbul'u yaşamak, başlı başına bir maceradır. 80 yıl içinde İstanbul'un yaşamadığım yeri kalmadı. Aksaray'daki Haseki Hastanesi'nde doğduğum zaman Fatih'te yaşıyorduk. Malta Caddesi'nden Saraçhane'ye, Horhor'dan Beyazıt'a üç ev değiştirdik.

Koço Usta Fatih'teki evde tadilat yaparken "aşasi yukarisi" tarzı, Rum aksanıyla, aklımda yer etti.

Vefa Lisesi ve İstanbul Üniversitesi'nde eğitim görmem, 1962'den 2008'e kadar fakültede akademik kariyerimi sürdürmem, bana bu yöreyi özümseme olanağını verdi.

Fatih'teki Millet Kütüphanesi, öğrencilik yıllarımda sık uğradığım bir mekândı. Prof. Cavit Orhan Tütengil ile bu mekânda öğrenci olarak sohbet ederdim.

Sahaflar Çarşısı, Çınaraltı Devlet Kütüphanesi, Kapalıçarşı Eski Beyazıt Meydanı'ndaki "Küllük", Çarşıkapı'daki Öğretmenler Lokali sıkça bulduğum yerler oldu.

Ve tabii Babıali, Cumhuriyet'ten Milliyet'e tüm gazetelerin binalarının bulunduğu yerd. Fakülte asistanlığımda başlayan gazete ziyaretlerim, uzun yıllar sürdü. 22 yaşında yeni asistanken, İlhan Selçuk ve Oktay Ekşi ile temasım vardı.

O zamanlar kurulan "Yüksek Gazetecilik Okulu", İktisat Fakültesi'ne bağlıydı. Derslerini bizim yan binalarda yaparlardı. Bizim "kürsü"nün iki numaralı hocası Prof. Ahmet Kılıçbay, Gazetecilik Yüksek Okulu'nun müdürlüğünü İstanbul Üniversitesi adına uzun yıllar yürüttü.

Ben de kürsünün asistanı olarak o yılların tüm ünlü gazetecileriyle az çok tanışır hale geldim. Abdi İpekçi, Burhan Felek

de dâhil... Bu ünlü gazeteciler aynı zamanda Gazetecilik Yüksek Okulu'nda gazetecilik üzerine ders verirdi. Bu nedenle Ahmet Hoca'nın odasında karşılaştım. Ve benim Fatih, Beyazıt, Çarşıkapı, Babıali, Sirkeci "dönemim" olağanüstü renkli geçti. Gençlik olaylarından '61 Anayasası'na, hepsini yaşadım. Ve aynı zamanda, ilk asistanlık yıllarımdan itibaren Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'nın (TMGT) dış ilişkiler komisyonu başkanlığını yürütmem, Babıali (ve gazetecilerle) çok yakın temasına neden oluyordu. Raif Ertem'den, Şükran Soner'den, Uluç Gürkan'dan Burhan Şenatalar'a kadar geniş bir kadro da zaten TMGT'de gönüllü olarak çalışıyorlardı, arkadaşlarımdı.

Şükran Soner ile bugün de temasım Cumhuriyet'te sürüyor. Dolayısıyla Fatih, Beyazıt, Babıali hattı, uzun yıllar hayatımda yer etmiştir. İşin içine Vefa Lisesi yıllarımı, İktisat Fakültesi'ni ve 46 yıllık akademik hayatımı kattığım zaman, bu mekân adeta bir zaman tüneli gibi hayatımı işgal etmiştir. TMGT'nin Tünel'deki merkez binası dolayısıyla da bir ayağım Tünel ve Beyoğlu'ndaydı. Gençlik yıllarımdan bugüne Cihangir, Bakırköy, Levent, Beylerbeyi ve Ortaköy'de yaşamımı sürdürmemeye karşın, Fatih-Babıali hattının bana verdiği birikim, bugünkü yaşamımın da ayrılmaz bir parçası oldu.

1960'lı yıllarda, 20'li yaşlarımdayken Cihangir'deydim. Cihangir'in o yıllarda kozmopolit, Avrupalı yabancıların çokça yaşadığı bir görüntüsü vardı. Dönemin ünlü sanatçıları ile iç içeydim. Sinema, müzik, edebiyat, resim alanındaki simalarla, Norveçli ressam Mons'tan Avusturyalı Heinze'ye komşularım ve ahbablarım söz konusuydu.

Hemen aşağıda, deniz kenarında Güzel Sanatlar Akademisi, sık uğradığım bir yerdi. Sergileri gezmek, deniz kenarında çayımı yudumlamak, Yahşi Baraz ya da Ömer Garip ile sohbet etmek ayrı bir keyifti.

Sonra, "Manastır'da Bir Amerikalı" kitabımda (2005, Der Yayınları) ayrıntılarını yazdığım Amerikalı diplomat John

Meultke ile 1964'te başlayan yakın dostluğum, Cihangir ve Topağacı'nda olan yoğun sosyal ilişkilerime katkı sağladı. Cihangir, "İstanbul kozmopolit yapısının" bir simgesi gibiydi. Afrika-lı sanatçılara bile rastlardım. ABD Konsolosluğu'ndan Kültür Ateşesi Kanton Keith de Afro-Amerikan kimliğiyle mekânın parçalarından biri olmuştu. Türklerden Halit Refiğ, Demir Özlü komşularımdı, onlarla da sık görüşürdüm. Halit Refiğ ile yollarımız uzun yıllar sonra ayrıldı, daha önce yazmıştım.

1980'li yıllarda Cihangir'e bir daha geldim. Bu sefer 1982'de yayınlamaya başladığım aylık İngilizce Middle East Business and Banking dergisinin ofisini Cihangir, Oba Sokak'ta kurdum. 10 yıl boyunca her gün bir-iki saat dergideydim.

Oraya konuğum olarak uğrayanlar arasında KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu'ndan İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Timothy Daunt'a kadar ünlüler de vardı. Rauf Denктаş da tam geliyordu ki, trafik sorunu engelledi, çok istemesine rağmen gelemedi.

Hatta "Rauf Denктаş geliyor" diye Prof. Mümtaz Soysal da erkenden gelmişti. Orada buluşacak, sonra da o zamanki HBB televizyon kanalının Levent, Maslak'taki stüdyosundaki toplantıya beraber katılacaktık.

Evet, biraz gecikmeyle de olsa, HBB'deki görkemli programı yaptık. Katılımcılar şunlardı: Bülent Ecevit, Rauf Denктаş, Mümtaz Soysal ve Erol Manisalı.

Evet, Cihangir'in bendeki anıları, izleri çoktu. Siyaset, sanat, gençlik yıllarının dostlukları, hepsi iç içe geçmişti. Yirmili yaşlardan altmışlı yaşlara Cihangir'in bir parçası oldum. Ve Bakırköy'deki gençlik yıllarım... Lise ve fakülte öğrencilik yıllarımda Bakırköy'de, İncirli Caddesi üzerinde bir yazlık daire-miz vardı. Uzun yıllar her yazım orada geçti.

Tayyareci Fazıl Meydanı'ndan Baruthane'ye her mekânın taşını, toprağını ezberledim. Ataköy gerçekten Ataköy iken denize de girerdim. Bazen ta Yeşilyurt yakınındaki Ayamama Deresi'ne kadar yürüdüğümüz bile olurdu.

Uzun yıllar sonra Atatürk Dünya Ticaret Merkezi'nin önerisini Başbakan Ecevit'e 1979'da Ankara'da sunacağımı, bu yörelerin planlarını gönüllü olarak hazırlatıp vereceğimi hiç tahmin edemezdim.

Bakırköy ve Ataköy'le ilgili bir de "tarihi" anım var: 1950'li yıllar, DP dönemi ve ben ortaokulda izciyim...

İran Şahı Rıza Pehlevi ve eşi Kraliçe Süreyya, Adnan Menderes'in daveti üzerine İstanbul'a ziyarete gelmişler. Onların onuruna, Bakırköy Baruthane'de askeri bir birlik var. Merasime 16 kişilik bir izci grubu da katılıyor. Ben de 16 izciden biriyim. Şah ve Süreyya geçerken, 50 metre uzunluğunda hazırlanan merasim yolunda biz de dizilip selam duracağız. Evet, diziliyoruz, Rıza Pehlevi ve Süreyya, tam önümüzden, bize de el sallayarak yavaş yavaş yürüyorlar. En öndeyim, tam üç metre önümden geçiyorlar. Süreyya da bize sempatiyle el sallıyor. Bir de elimi sıksaydı, bir de resim çektirseydim, manzara tamamlanmış olacaktı!

Yıllar sonra, Humeyni (ve emperyalizm) sayesinde (ve yüzünden) İran'ın başına gelenin bir benzeriyle 2016'da Fethullah Gülen üzerinden biz karşılaşıyoruz. Siyasal İslam ve emperyalizm, "el ele" çalışmalarını sürdürüyorlar.

Bakırköy'ün böyle bir anısı da oldu. Ve sonrasında, Nuriye Hanım ile evliliğimizde ilk yıllar Beşiktaş Fulya ve oradan Beylerbeyi, Havuzbaşı semti... Orada Bülent Tanör'den Tolga Yarman'a pek çok komşularımız oldu. Kunter ve Barış, ilk çocukluklarını orada yaşadılar.

Üsküdar'dan Kandilli'ye, tüm kıyı bizimdi sanki. Her gün üniversite (ve Beyazıt), ama yine de doğanın içindeyim. Eve gelen önemli konuklarım oldu. Akşam yemeğine geldiler. İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil, Japonya ve Güney Kore İstanbul Başkonsolosları, o yıllarda sadece akademisyen bir öğretim üyesi olan Tansu Çiller ve daha birçoklarını evimde konuk ettim.

İlginç ve yakın dostlarım akademisyenler de komşularım-

dılar. Prof. Bülent Tanör, Prof. Tolga Yarman, yakın arkadaşlarımdı. 3-4 km. ileride, Kandilli'ye doğru hem eski hocam hem de şimdi (1976) yakın arkadaşım Prof. Sencer Divitçioğlu da görüştüğüm insandı. Sık sık evlerimizde buluşuyorduk. Dolarısıyla 3-4 yıllık Beylerbeyi hayatım çok renkli geçti.

Oradan, ver elini Levent... 1982'den 2012'ye Levent, Süm-bül Sokak, 3 no'lu bahçeli evde 30 yılım geçti. Hayatımın en karışık, en fırtınalı günleriydi. 2012'de Levent'ten ayrılıp Ortaköy'deki eve geçerken, bahçede ektiğim küçük fidanlar dev ağaçlar haline dönüşmüşlerdi. Hemen yanı başımda görüştüğüm dostlarım vardı. Halit Soydan'dan Soner Yalçın'a ve Su Yücel'e kadar...

Levent, 1956'da mütevazı bir mahalle olarak bir bankanın memurları için kurulan küçücük, 1,5 katlı, 100 m²'lik evlerden oluşuyordu. Sonradan etraf iş merkezleriyle "istila edilince" kaçmak zorunda kaldım. 1956'da Levent kurulurken Levent Meydanı'na dikilen 10 metrelik bayrak direğinin tepesinde çinko, el yapımı bir ay ve yıldız işlenmiş. 1985'te meydan sökülüp değiştiriliyor. Her şeyi hurda olarak kamyonlara doldurup götürüyorlar, paslanmış şeyler...

Yıllardır "eski" toplayan bir meraklı olarak bu paslanmış, küflenmiş direğin ve ay ve yıldızın çöpe gitmesine kıyamadım. Parçalanan 3-4 metrelik üst kısmını evimin bahçesine taşıttım. Ay ve yıldızı kendi ellerimle temizleyip yeniden boyadım, restore ettim. 40-50 cm'lik bu parça halen Ortaköy'deki evimin girişinde, duvara asılı durur. Üzerine de gereken bilgileri yazıp yapıştırdım. Gelen meraklı dostlarım resmini bile çekiyorlar.

Çöpe gidecek bir şeyi kendi ellerimle restore etmenin ve 1956'dan yadigâr bu basit ama benim için anlamlı şeyi korumanın verdiği haz, benim için çok büyük.

Levent, Ergenekon Kumpası'nı yaşadığım mekân oldu. 13 Nisan 2009, Fetö'cüler Süm-bül Sokak'taki evimi sabaha karşı bastılar ve beni Aksaray'daki Emniyet Müdürlüğü'ne götürdü-

ler. Sonrası malum, Silivri’de hapis! Çocukluğumun cennet Silivrisi’nde cehennemi yaşamak zorunda kaldım.

Levent’teki evim basıldığı zaman evin karşısındaki büyük koru, polisten önce gelen “medya” tarafından doldurulmuştu. Fetö’cüler önce servis yapıyorlardı. Adı üzerinde, bu bir “kum-pas”tı. Senaryosu önceden yazılmış bir film çevriliyordu sanki. Polisler beni evden götürürken en az 7-8 televizyon kanalının çekim yaptığını daha sonra öğrendim.

Sabah erken saatlerde evimin Fetöcüler tarafından basıldığını öğrenen öğrencilerim de toplanmışlar, polisi protesto ediyorlardı. 7-8 otomobille, beni götüren 3 polis otomobilini ta Aksaray’daki Emniyet Müdürlüğü’nün ana giriş kapısına kadar izlediler.

Çok ilginçtir, polis kendilerine engel çıkarmıyordu. Sanki rahatça çalışmalarını ister gibi bir halleri vardı. Öyle ya, daha yıl 2009, olağan bir iş yapıyorlarmış gibi gösteriyorlardı, senaryo bunu gerektiriyordu. Bana karşı da çok ürkektiler. Sanki yaptıklarının büyük bir suç olduğunu biliyor ve zoraki bir davranış sergiliyorlardı.

Bir öğretim üyesi olarak elimden 50 yılda 30 binin üzerinde öğrenci geçtiği için, insan davranışlarını tahlilde bayağı uzmanlaşmıştım.

Evet, Levent’in hayatımda böylesine önemli bir yeri oldu. 1956’da örnek bir mahalle olarak kurulan Levent, bu sefer benim durumum açısından “kötü bir örnek” durumuna düşmüştü.

Ve 2012’den sonra hayatımın geçtiği Ortaköy, Türkiye’deki azınlıklar açısından belki de Türkiye’nin en kozmopolit mahallesi: Türkler, Yahudiler, Rumlar, eskiden hep iç içe yaşamışlar. Cami, sinagog ve kilisenin hep birlikte, iç içe bulunduğu bir semt.

Çocukluğumda, dayımın evi varken de beni Ortaköy’e getirirlermiş ama evin yeri Beşiktaş’taki Çitlembik Sokak’taymış.

Bugün Ortaköy Camii, İstanbul kentinin simgesi olmuş. İs-

tanbul anılınca, görkemli Ortaköy Camii ekranlarda boy gösteriyor. Benim de sık uğradığım bir mekân Ortaköy Meydanı. Kamil Bey dostum bir mühendis, metalürji alanında. Baston hobim dolayısıyla, “kehribar” başlıklı bastonları konuşuruz. Kendi yaptığım ayna bastonları gösteriyorum. Güzel Sanatlar’da öğretim üyesi, “camın ustası” Ekrem Özen dostumun atölyesinde onun ürettiği vitrayları inceleriz. Aslen Balatlı Seyfi Usta’nın el sanatlarını hayranlıkla seyrederim. Gözüme iyi bir hasır şapka kestirirsem, alırım. Caminin önündeki cam ustası, benim dizaynını belirlediğim cam bastonu atölyesinde yapıp bana teslim etti. Boyama ve çelik macunla güçlendirme işlemlerini ben yaptım. Baston kataloğunda resmi bile var.

Ortaköylü Ressam Canan Ünal, iki kitabımın kapak desenini çizmişti, rastlaştığımızda sohbet ederiz. Eskilerin pazara çıkarıldığı mütevazı müzayede günlerinde 100, 150 liraya bile aldığım güzel şeyler olmuştur.

Ortaköy’ün yerlileri, 7 göbek Ortaköylüdürler. Tuna Nehri’nden 1950’li yıllarda gelip Ortaköy önlerini dolduran dev bu zulları anlatırlar birbirlerine, hepsi de bilse bile.

Son 8 senemi yaşadığım Ortaköy’ü aslında çok eskilerden bilirim. Çırağan’ın yerinde Şeref Stadı kalıntısı varken, 10-15 yaşında çift kale futbol maçları bile yapmıştık. Sonra önünden cumburlop denize atıldık.

İstanbul’un Fatih, Bakırköy, Cihangir, Beylerbeyi, Levent ve Ortaköy semtlerinde ömür tüketmiş, taşını, toprağını, ağacını, eskicisini, antikacısını buram buram yaşamış, bu kentle Büyükçekmece’den Pendik’e tüm salonlarında ve otellerinde yüzlerce konferans vermiş, sohbet toplantıları yapmış bir insan olarak İstanbul kentinin ayrılmaz bir parçası oldum. Arkeolojik mekânlar içinde bile TV kanallarına konuştum.

Çukurcuma’dan Tünel’deki eski antikacılara, Üsküdar’dan Ortaköy’deki eskici pazarlarına, son altmış yıl içine ayak basmadığım yer bırakmadım.

Gördüğüm, bana ilginç gelen her şeyi topladım. Yüz yıllık bir palaska, 200 yıllık dökme bir eski posta kutusu ya da eski bir sallanan iskemle, benim için anlamlıdır. İlk asistanlık ma-
aşımıyla, daha 21 yaşımdayken Tünel’de bir antikacıdan satın
aldığım sallanan iskemleyi bugün bile (2020) televizyon seyre-
derken kullanıyorum. Tabii en az iki kere elden geçmiştir.

İstanbul’un değişik yerlerinden topladığım o eşyalar, aslın-
da benim yaşamım boyunca İstanbul ile nasıl bütünleştiğimin
kanıtlarıdır. Bundan dolayı çok önemlidirler.

8 yaşımdayken annemin, babamın Beyoğlu’ndaki o zama-
nın ünlü Japon Mağazası’ndan aldıkları Hohner marka kırmızı
mızıkayı hâlâ dolabımda saklıyorum. Beyoğlu’nun, çocuklu-
ğumun, ailemin bütünleştiği bir mızıka, bir oyuncak... Sunay
Akın’ın “Oyuncak Müzesi”ne armağan edeceğim, geçenlerde
söz verdim.

İstanbul’un semtleri, sokakları, mahalleleri, konferans
verdiğim salonları, eskilerini topladığım eskicileri, camileri,
kiliseleri, sinagogları, Sencer Hoca ile gittiğimiz “Rejans” gibi
meyhaneleri, Demir Özlü ile çene çaldığımız Pelit’i, Attila İl-
han’la yıllarca uzun uzun sohbet ettiğimiz Gezi, Divan ve Etap
kafeleri, pastaneleri, bu kentle benim aramda ayrılmaz bağlar
kuran mekânlardır.

Bir büyük apartmanın değişik katlarında oturur gibi yaşa-
dığım mahalleleri, yemek yemeye, sohbet etmeye dadandığım
lokantaları, pastaneleri ve yüzlerce konferansına mekân olan
otelleri, salonları, hatta kimi açık mekanları, beni bu kentin
ayrılmaz bir parçası yapmıştır. “Ben İstanbul’um” desem de,
“İstanbul benim” desem de yanlış sayılmazlar.

Her Beyoğlu’na çıktığımda tramvayla Taksim-Tünel gezisi
yaparım ve her seferinde ayrı bir rüyaya dalarım. Çünkü önün-
den geçtiğim her pasaj, her sinema, her pastane ayrı bir dün-
yadır benim için.

Atlas Pasajı’nın (ve sinemasının) önünden geçerken 1950’li

yıllarda, orta sonda, “Rock and Roll” filmi ilk geldiğinde salon-da nasıl zıpladığımızı anımsarım. Pasaj’ın önünden geçerken, o mekânda Prof. İsmet Sungurbey Hoca ile nasıl kafa çektiğimizi düşünürüm. Ada Kitabevi’nden geçerken, okurlarımla yaptığım sohbetler gözümün önüne gelir. Ve Rus Konsolosluk binasına yaklaştığımda, eski Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı karşıma çıkar. O çılgın günleri gözlerim buğulanarak yaşarım.

Taksim-Tünel tramvay hattı, benim için uzun bir ömrün içindeki istasyonlardır. 2-3 km’lik yol, sanki dünyanın çevresini dolaşan bir hattır benim için. O tramvayı bunun için çok severim.

İstanbul neredeyse 20 milyon, ama o kısa tramvay hattında her karenin arkasında upuzun, sonsuz bir derinlik yatar.

O, bir gönül yolculuğudur aslında. Bir ömrün içinden geçtiği, uzun ince bir yoldur. Yıldız Parkı’nda, Emirgan’da, Kandilli kıyılarında ya da Gülhane Parkı’nda yürürken, insan manzaraları, ağaçlar, binalar, denizin ya da gökyüzünün rengi, insanı sanki bir panayırın içinde gezdirir.

Gümüşsuyu’nda yürürken, eski yılların Taksim-Beşiktaş dolmuşunu anımsarım. 52 ya da 56 model, yerden vitesli Mercedes dolmuşun içinde Taksim’den Beşiktaş’a gidersiniz. Dolmuş, dolunca hareket eder, adı üzerinde, “dolmuş”, ne güzel, ne hoş, ne zarif isimdir halkın yakıştırdığı bu yerden vitesli 52 model Mercedes’in adı.

Ya da Taksim-Aksaray dolmuşu, meydanın köşesindeki eski Kristal’in yanı başındaki apartmanın önünden kalkardı bir zamanlar. Ve o zamanki benzin istasyonunun 40 metre ötesinde Sencer Divitçioğlu Hocanın oturduğu Kıvılcım Apartmanı vardı. İktisat Fakültesi’nde, henüz ikinci sınıf öğrencisiyken, zor sınavın sorularını bilen 3-4 öğrenciden biri olarak, bu apartmanda Sevgi Hanım’ın ikram ettiği çayı içmiştim.

İstanbul’un semtleri, mahalleleri benim için bir yaşam öyküsüdür.

FETÖ'nün Arkasındaki "Ünlü Yabancı"nın Bana Üniversitede Saldırması

Yıl 2003, ortalık toz duman, ABD'nin BOP ayağının en önemli istasyonu Irak'a ABD ve İngiltere, kimyasal silah "yalanı" ile saldırmışlar. Amaçları, Irak'ı birkaç parçaya ayırmak... Ve bizim için en önemli boyutu, 1 Mart Tezkeresi TBMM'de reddedilmiş, ABD çok kızgın... AKP söz verdiği halde TBMM aklı başında davranmış ve geri çevirmiş.

Ben hem televizyon kanallarında hem köşe yazılarımda hem de hemen her hafta verdiğim konferanslarda ABD'nin ipliğini pazara çıkaran ağır yazılar yazıyorum. Bu yazılarım çok etkili oluyor.

Bir Amerikalı, ev telefonumdan, üniversite ofisimden beni arıyor ve benimle buluşup yemek yemek istediğini söylüyor. Çok güzel de Türkçe konuşuyor, İngilizce konuşmaya hiç gerek duymadan, benim dilimle bana rahatça hitap ediyor. Kendisini "ABD Ankara Büyükelçiliği'nde siyasi müsteşar" olarak takdim ediyor. Ne konuşmak istediğini soruyorum, "karşılaşınca anlatırım" türünden kaypak bir cevap veriyor. "Meşgulüm" diye geri çeviriyorum. Ertesi günü ısrarla tekrar arıyor, İstanbul ABD Başkonsolosluğu'nda yemeğe davet ediyor.

İsrarları üzerine "isterseniz siz İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde benim bulunduğum bölüme gelin, bir kahvemi içersiniz" diyorum.

Hemen "evet" diyor ve ertesi gün için kendisine saat veriyorum. Benim oturduğum bölümdeki odamın yan odalarla ayrımı, kontrplak türü çok hafif bir malzemeyle yapılmış, yanda

oturan biri duyabiliyor. Tarihi bina olduğu için duvar yapılmamış, en hafif malzeme kullanılmış haklı olarak.

İki asistanıma da: “Garip bir Amerikalı geliyor. Siz de yan odada sessizce oturun, dinleyin” diyorum. Ve telefonda ABD Büyükelçiliği siyasi müsteşarı olduğunu söyleyen John Statter, ertesi gün 11’de odama geliyor.

Bugüne kadar hiçbir Amerikalı diplomatta görmediğim kadar güzel bir Türkçe... Hatta ilk cümlem, “Türkçeniz çok güzel” oluyor. Ve bir-iki nezaket cümleleriyle kahvemizi yudumlarken soruyorum: “İsrarla benimle niçin buluşmak istediğinizi telefonda söylemediniz. Türkiye-Avrupa ilişkileri mi, Ortadoğu mu, Türk-Amerikan ilişkileri mi, gerçekten çok merak ettim” diyorum.

Bana, beni çok şaşırtan bir biçimde yanıt veriyor, hem de işaret parmağını bana uzatarak “amacım sizin imajınızı anlamak” diyor. Tebessüm ediyorum; “benim imajım ne demek, yazılarıma, kitaplarıma, konferanslarıma baktığınızda beni anlamış olursunuz. Yüz yüze gelmemize neden merak duydu-nuz ki?” Bana tekrar, şaşkınlıkla izlediğim yeni bir yanıt veriyor: “Yüz yüze karşılaşarak anlamak istedim.”

O zaman adamın beni doğrudan doğruya tahrik etmek ve tepkilerimi görmek için geldiğini düşünmeye başladım.

Adam cümlesine devam etti: “Şimdi gelelim Türkiye’deki demokrasi meselesine” deyince, “iyi olur, bunu konuşabiliriz” diyorum ve ben daha cümlemi bitirirken lafı ağzımdan alıyor: “Türkiye’de demokrasinin önündeki en büyük engel Türk Silahlı Kuvvetleri’dir” diyor. O böyle deyince, ben de onunla dalga geçmeye başlıyorum. Eh, bizim ordu NATO’ya bağlı, Amerika da NATO’nun patronu olduğuna göre, bundan ABD’nin sorumlu olduğunu tebessüm ederek söylüyorum.

Ve adama, “Sayın Statter, ben 1991’de ABD Büyükelçisi ile de kahvaltı yapıp bir saat konuşmuştum ama üslubumuz hiç böyle değildi” diyerek “nezaketsizliğini” ifade ediyorum. Anlamamazlıktan gelip tahriklerini sürdürüyor. 20 dakika kadar geçmiş. Ve ben ayağa kalkıp saatime bakıyorum, bana bu defa

nazikçe “gitmeme gerekiyor galiba” diyor. Ben de “biraz sonra dersim var” diyorum ve kendisini geçiriyorum.

Adeta bir tiyatro oyunu gibi... İnanılacak gibi değil. Hemen Dışişleri Bakanlığımızda yakından tanıdığım bir büyükelçiye arıyorum; “Yahu, böyle bir adam geldi, böyle böyle oldu...” diye hayretimi dile getiriyorum. Dostum da bana “Erol Hoca, o adam Dışişleri’ne de randevusuz falan gelir, değişik bir tiptir” diye yanıt veriyor. Ve büyük şoku birkaç yıl sonra yaşıyorum. Wikileaks belgeleri dünya medyasında boy göstermeye başlıyor. John Statter’in adı başköşede. Kendisi ABD’nin malum örgütünün Ortadoğu İstasyon Şefi imiş. Yani bölgedeki büyükelçilerin bile üzerinde bir adam...

2008’de başlayan ve 2009’da beni de Silivri’ye gönderen Ergenekon ve Balyoz Kumpas Operasyonları’nın düğmesine 1 Mart 2003 TBMM Tezkeresi’yle basıldığı, bu konuda fikri önderlik yapan Atatürkçü, demokrasiden ve çağdaş uygarlık değerlerinden yana akademisyen, asker, yazar, çizer, düşünür, siyasetçinin bu karanlık odaklar tarafından bertaraf edilmek istendiği ortaya çıkmıştır.

Üniversitedeki odamda “beni tehdit eden odakların”, Türkiye’de kimlerle işbirliği yaptıkları da artık gün gibi ortadadır.

Adamlar Ergenekon ve Balyoz listelerini meğerse daha 2003’te hazırlamaya başlamışlar. Önlerindeki en büyük engelin TBMM ve TSK olduğuna karar vermişler. Ergenekon ve Balyoz ile demokrasi yanlılarını, çağdaş uygarlık savunucularını ve Atatürkçüleri tasfiye etme girişimini başlatmışlar.

Bugün (2020) geldiğimiz nokta, ABD’nin ve işbirlikçilerinin ne oranda amaçlarına ulaştıklarını ortaya koymuyor mu?

- Hem TBMM açısından,
- Hem TSK açısından,
- Hem de demokratik rejim açısından,

John Statter, belgelerle de kanıtlandığına göre, meğerse düğmeye basanlardan biri olmuş.

Beni Kim “Koruma Altına Aldırdı?”

Yıl 2002, Ekim ayı, AKP’yi iktidara taşıyacak seçimin hazırlıkları yapılıyor, ortalık karma karışık.

ABD’nin Irak (ve BOP) Operasyonu’na “hayır” diyen koalisyon hükümeti resmen içeriden torpillenmiş, BOP’a evet diyecek olan “ılımlı İslamcılar”, hazırlanmakta olan “Yeni Türkiye” için iş başına getirilecekler.

Siyasal İslamcılara yeni liberallerden Amerikancı büyük sermaye çevrelerine kadar geniş bir kesim destek veriyor. Bindikleri dalı kestiklerinin farkında bile değiller.

FETÖ’cüler kendilerini iyi saklamışlar. Türki Cumhuriyetlerdeki etkinlikleriyle kendilerini sempatik gösteriyorlar. İçimizde aptal oynayanlar da Fethullah Gülen’in bu kadar büyük bir küresel güç olduğuna nasılsa (ve safça) kendilerini inandırmışlar.

Ve evet, Ekim 2002’de İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu’nun yardımcısı Prof. Nur Serter’den telefon geliyor: “Erol Hocam, odanızdaysanız sizi acele ziyaret etmek istiyorum” diyor. “Nur, tabii, bekliyorum, gel” diyorum ve geliyor. “Erol Hocam, İstanbul Valisi Muammer Güler’den birkaç saat önce elden bir yazı geldi sizin koruma altına alınmanız için, sizinle birlikte 10 kişi daha varmış.” Şaşırıp kalıyorum, “Yahu benim böyle bir talebim olmadı ki, niye gerek görmüşler ki” kabilinden bir yanıt çıkıyor ağzımdan.

Anlayacağınız, “gıyabımda beni ille de koruma altına alacaklar.” Kemal Alemdaroğlu’ndan Nur Serter’e ve Emin Gürses’e kadar 11 kişi...

Ve ben, Ekim 2002’de, daha AKP iktidara gelmeden önce yakın koruma altına alınıyorum. Bana bir sivil polis tahsis ediyorlar, sabahın kör karanlığında evime geliyor, ben gece yarısı yatıncaya kadar hep yanımda...

Derse benimle birlikte giriyor, Malatya’ya konferansa gittim, o da yanımda. Muşlu, temiz bir insan... Bütün gün beraber olunca, kendisiyle evdekilerden çok daha fazla beraberliğim var. Yemekte yanımda, konferansta yanı başımda, adı üzerinde, “yakın koruma”...

Artık iki-üç yıl sonra iyice içli dışlı oluyoruz. Bir defasında ağzından şu söz çıktı: “Hocam, herkes sizi o kadar çok seviyor ki, sizin korunmaya ihtiyacınız neden var?”

Ve ben 13 Nisan 2009’da evim basılarak Silivri’ye gönderildiğimde “koruma altında bulunan bir vatandaşım.” Daha sonraki dönemde, tutuksuz yargılanma sürecinde de yine koruma altındaydım. Yani ben evim basıldığında da, daha sonra ameliyatlarımda ve tutuksuz yargılanma süreci içinde de hep koruma altında bulundum! Yani korunurken evim basıldı, hapsedildim. Tutuksuz yargılanma süreci, ameliyatlar, hastanede tedavi, sonra 9 yıl, 8 ay, 20 gün hapis cezası; sonra tutuksuz yargılanma süreci ve Haziran 2019, beraat kararı, ben hep “korunurken” oldu.

Beni henüz Ekim 2002’de 11 kişiyle birlikte koruma altına aldırانlar FETÖ’cüler miydi? Bizimkiler miydi? Hepsi miydi? Hiçbiri miydi? Ben bu soruların yanıtlarını bugün bile (2020) verebilmiş değilim. Ama 2 Ekim 2002’de İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü’ne koruma altına alınmam için yazı gönderen Vali Muammer Güler’in daha sonraki yıllarda ne gibi işlerle haşır neşir olduğunu medyadan izledim ve düşündüm. Beni koruma altına alanlar acaba “kontrol altına almak için mi yapmışlardır?”

Ve işin ilginç yanı, Ekim 2002’de koruma altına alınan 11 kişi de Ergenekon’dan hapishaneye gönderildik.

Aziz Nesinlik trajikomik olaylar dizisinin içinde sürüklen-diğimi bugün daha net görebiliyorum. Faşizmin türlü, çeşitli yolları varmış meğerse...

Benim korunma kararım ne zaman kalktı dersiniz? Haziran 2019'da beraat kararı çıkınca "korunmam" da sona ermiş oldu.

Artık korumaya gerek görmüyorlar herhalde, benimle işleri bitmiş, tamamlanmış olmalı...

Haseki Hastanesi'nde Karşımda "İki Ayrı Dünya"

Silivri Hapishanesi'nde artan rahatsızlıklarım Silivri Devlet Hastanesi'nde bir çözüm bulamıyorlar.

Bir ihtisas hastanesine gitmem gerektiğine ancak beş doktor imzasıyla karar verebiliyorlar. Kimse sorumluluk almak istemiyor "başım belaya girer korkusuyla". Ancak "kolektif" bir karar veriyorlar.

Ve Haseki maceram başlıyor. Silivri Hastanesi'nden Haseki'ye nakledilmem bile bir sorun. Doktorlar cankurtaranla nakledilmem gerektiğini söylüyorlar. Ancak Silivri Cezaevi idaresi, "bizim elimizde sadece zırhlı jandarma aracı var, onunla nakledebiliriz. Cankurtaranımız yok" diyorlar. "Eğer hasta kendi parasıyla cankurtarana ödeme yaparsa, ancak o zaman cankurtaran tutulabilir" diyorlar.

Peki, benim üzerimde para yok ki. Para taşımam, bulundurmam kesinlikle yasak. Bunu bildikleri halde işi bana yıkmak istiyorlar.

Ve sonunda zırhlı eski bir jandarma arabasıyla zangır zangır, sarsıla sarsıla, havasız bir biçimde, her tarafı kapalı arka kabinde 2,5 saatlik bir yolculukla Haseki Hastanesi'ne ulaştırıyorlar.

Yanımda jandarma ve cezaevi memuru da yapışık bir biçimde benimle beraberler. Bereket versin o tarihte Korona virüsü henüz ortalıkta yok ama domuz gribi var. Üstelik benim nakledildiğim bölüm, domuz gribi nedeniyle karantina altında... Ben de bir mahkûm olduğum, tutuklu olduğum için işler ör-

tüşüyor. Karantina ve tutukluluk... İki jandarma ve bir cezaevi koruma memuru yanımdan hiç ayrılmıyorlar. Kaçmayayım ya da kaçırılmayayım diye, kanun gereği olarak. FETÖ operasyonunda “kanunlar iyi çalıştırılıyor!”

Sabahları erken saatte bir kıdemli doktorun başkanlığında 3-4 asistan viziteye çıkıyorlar. Benim tıklandığım 4 m² odaya da girecekler. Kapının önündeki cezaevi memuru, “ben de içeride bulunacağım” diye ısrar ediyor ve heyet başkanı doktorla tartışmaya başlıyor. Kıdemli doktor, “içeride yer yok, kapıda durun, kapı aralığından bakın” diyor. Cezaevi memuru buna da razı değil!

Ben, hocalığın verdiği alışkanlıkla araya giriyorum; “Arkadaşlar, tartışmanıza hiç gerek yok. Kapı tam olarak açık kalsın, cezaevi sorumlusu da eşikte bulunsun” diye bir orta yol bulup işi tatlıya bağlıyorum.

Bu tür trajikomik durumlarla Haseki Hastanesi’nde sık sık karşılaşıyorum. Özellikle Dr. Neslihan Hanım tarafından kesin kanser teşhisi konulduktan sonra, 7-8 ayrı bölümde ameliyat öncesi tetkikleri yapıyorlar. Öyle ya, 60 yaşındayım, 5-6 önemli sağlık sorunum daha var. Yıllardır süren sorunlar bunlar. Bu nedenle göğüs tahlillerinden prostata, her şeyi inceliyorlar.

O dönem kamuoyunda popülerliğim tepeye çıkmış, gazeteler, televizyonlar ve internet sayfalarında çok yer alıyorum. Eğer Haseki’de “ellerinde kalırsam” fazla gürültü çıkar korkusu yaşıyorlar.

Bazı birimler tetkiklerini yaparken gözleri yaşıyor, hatta ağlayanlar bile var: “Erol Hocam, sizinle böyle mi karşılaşacaktım” diye gözyaşı dökenler, beni içeri tıkanlara beddua edenler var.

Buna karşılık kulağımı incelerken, gözüme bakarken, “mimiklerinden” benden hiç hoşlanmadıklarını çok net bir biçimde gördüğüm ve hissettiğim diğerleri... Herhalde bunlar FETÖ’cü olmalı!

Haseki’de bir birimden diğerine “tekerlekli arabanın içinde götürülürken”, 4-5 defa bahçenin içinden geçiriyorlar. Bahçede bulunan insanların büyük çoğunluğu bana alkış tutuyorlar, “yaşa Erol Hoca, çok yaşa...” türünden slogan atıyorlar.

Karmaşık “Türkiye manzaralarının hastane içinden bana yansıyan uzantıları...” Siyahla beyaz gibi iki ayrı Türkiye’nin yüzünü gözüyorum.

Tedavime katılan ve beni çok seven bazı kıdemli doktorlar kulağıma fısıldıyorlar. Hastane başhekim, çevresindekilere “aman dikkat edin, Erol Manisalı elimizde kalmasın, gürültüsü büyük olur...” türünden ikazlarda bulunuyormuş. Düşünüyorum da acaba “benim hayatta kalmam mı, yoksa işin gürültüsü mü öne geçiyor”, karar vermekte hâlâ zorlanıyorum.

Üstelik FETÖ’nün bugüne kadarki hemen hemen bütün kirli işleri ortaya döküldükten sonra bile...

YAZAMADIKLARIMI ŞİMDİ YAZDIM

Bu kitap, Erol Manisalı'nın bugüne kadar bazı nedenlerle yazamadıklarını içermektedir. Bazen dostlar gücenmesin diye saklanan, hatta eskiden sakıncalı bulunup da yazılamayan bazı önemli olaylar bulunmaktadır.

– Kimi eski dostlarının sonraları Erol Manisalı'yı nasıl şaşırttıklarını,

– Erol Manisalı'yı üniversitedeki odasında bile tehdide kalkışan kimi “garip” insanları içermektedir.

Genelde Türkiye'nin bugün geldiği noktaya kadar Erol Manisalı'nın yolunun kesiştiği kimi insanlar ve olaylar var.

İç kavgaların ve dış kaynakların iç içe nasıl geçtiği kitapta yer alıyor.

Erol Manisalı da kitabın adını bu nedenle “Yazamadıkları-
mı Şimdi Yazdım” koymuş.

f tarihcikitabevi

ig tarihcikitabevi

Tarihçi
Kitabevi

